Konrad Adenauer Stiftung

www.iiccmer.ro

COMUNISMUL

ÎN ROMÂNIA

book HUMANITAS

Grafica: ASIGN DIGITAL-GRAPHICS

Fotografiile din prezenta ediție digitală provin din arhiva IICCMER
și sunt protejate de copyright. Reproducerea lor integrală sau parțială
și multiplicarea loc sub orice formă și prin orice mijloace fără acordul scris
al proprietarilor constituie o încălcare a legislației privind protecția
proprietății intelectuale și se pedepsește conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS, 2016 (ediția digitală)

ISBN 978-973-50-5552-3 (pdf)

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382; 0723 684 194

Preliminarii la expoziția permanentă a viitorului
MUZEUL AL CRIMELOR COMUNISMULUI

Prin durata în **timp**,
întinderea în **spațiu**,
numărul uluitor de **victime**,
ajungând la peste o sută de milioane,
metodele sfidătoare de **propagandă**,
brutalitatea aparatului de conducere
și **efectele** care sunt și azi vizibile,
comunismul reprezintă un experiment ideologic unic în felul său.

În România, comunismul a întrerupt un ciclu istoric,
a desființat pluripartidismul și l-a alungat pe rege,
a decimat sistematic elita intelectuală,
a destrămat țesutul social,
a impus o altă scară a valorilor,
a distrus patrimoniul,
a rescris abuziv istoria,
a falsificat sentimentul național,
a îngenunchiat gândirea liberă,
a stricat limba, preschimbând-o în una de lemn,
a testat limitele de sus ale rezistenței psihologice
și fizice ale populației,
a generalizat frica,
a pus pe fugă oameni, atunci când nu i-a vândut la propriu,
și a transformat crima în instrument politic.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc își propune să mențină vie memoria acestei perioade, pentru că lipsa libertății este cea mai elocventă lecție, prin contrast, pentru democrația de azi. IICCMER se bucură de ajutorul Fundației Konrad Adenauer, o instituție de educație politică ce are de înfruntat, în Germania de ieri și de azi, provocările postbelice și postcomuniste deopotrivă.

PREFAȚĂ

In memoriam Romulus Rusan (1935–2016)

Prin etimologie și scop, o expoziție schimbă fundamental regimul existenței unui om, al unui obiect sau al unui fenomen prin expulzarea acestuia din intimitate/anonimitate/întuneric și prezentarea publică. Cum ne arată înțelesurile mai vechi, *expositio* este o formă de abandon, de încetare a unei griji până atunci purtate exclusiv personal. Prin expunere, un subiect nu mai este doar al unora, puțini, cerându-se acum asumat de străini, de cei din afară, de cetate. În plus, expunerea mai înseamnă, ca în arta fotografică, o testare: aflăm cât de clară, cât de atrăgătoare și, în general, cât de sugestivă, fie și prin reacțiile contradictorii, este ideea expusă. Asemeni publicării unei cărți, expoziția reprezintă scoaterea în lume a unor gânduri care populau până de curând atelierele sau camerele de lucru ale creatorilor. Una peste alta, a expune este până la urmă un gest de autoexpunere, de solicitare deschisă a verdictului public pe marginea a ceea ce oferi. Un act de curaj fără de care nici o validare, dacă are loc, nu este posibilă.

Atunci când subiectul unei expoziții îl reprezintă o perioadă istorică, mai ales una recentă, demersul capătă în primul rând calitatea de interogație retorică: vreți să știți ce a fost, ce s-a petrecut până de curând cu noi toți? Chiar dacă unii, deloc puțini, nu vor să știe sau se fac că nu știu, expoziția are darul de a aduce în actualitate ceea ce părea rezervat doar trecutului sau, în cel mai bun caz, unui viitor îndepărtat, incert. Îmi aduc aminte cum, student în Germania anilor '90 ai secolului trecut, vedeam știri despre expoziția dedicată rolului armatei, al Wehrmachtului, nu doar al Gestapoului și nu doar al SS-ului!, în săvârșirea crimelor genocidare ale celui de-al Doilea Război Mondial (*Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht 1941 bis 1944*). Aveau să se audă în epocă voci vehemente care acuzau tentativa de defăimare a onoarei militare, de ofensare a memoriei soldaților căzuți, de culpabilizare paușală, de ignorare a diferenței dintre cei care au dat ordin și cei care le-au executat etc. Folosul cunoașterii mai nuanțate a istoriei avea, drept răspuns, să domine marea majoritate a comentariilor. În contextul nostru de azi, o expoziție-sinteză despre regimul comunist din România anilor 1945–1989 poate marca începutul real a ceea ce, mai curând metaforic, numim de aproape trei decenii „procesul comunismului".

În al doilea rând, realizată în colaborare cu biroul de la București al Fundației Konrad Adenauer (Berlin), expoziția *Comunismul în România* încurajează articularea unui minim consens istoriografic. Este prima încercare din capitală, în cei aproape treizeci de ani trecuți de la căderea regimului totalitar, de sintetizare a unei perioade de o jumătate de secol și de prezentare a acesteia unui public fie neinformat, fie parțial sau chiar tendențios informat. De la căderea simbolică a comunismului politic, în decembrie 1989, mediul academic, și nu numai, este traversat de câteva rupturi vizibile mai ales în maniera de interpretare, de contextualizare și chiar de justificare a unor momente-cheie ale perioadei totalitare. Nici măcar acordul terminologic nu este întru totul realizat: dacă pentru unii comunismul a avut, la noi, două perioade, una dură și alta acceptabilă, în ciuda lipsurilor, pentru alții dimensiunea criminală este liantul întregului episod istoric. Dacă în viziunea unora, comunismul a fost o cale de modernizare a țării, pentru alții același curent ideologic a însemnat deturnarea fundamentală a parcursului României. Dacă pentru unii scăpările, ca să le numim eufemistic, sunt scuzabile prin realizări, pentru alții orice realizare aparent bună este, în profunzime, cauționată de rău pe care se bazează. Dacă pentru unii perioada ceaușistă a marcat un apogeu delirant al cultului personalității și controlului populației, pentru alții rolul diplomatic pe care România l-a ocupat atunci în lume pare să nu se mai repete curând. Și așa mai departe. Evident, avem o plajă mai largă de nuanțe între cele două puncte de vedere. Toate la un loc trădează însă nu atât ambivalența dictaturii proletariatului, cât absența unei narațiuni istoriografice apte să înglobeze diversitatea interpretărilor în jurul câtorva jaloane aflate în afara oricărei discuții. Este motivul pentru care am optat în prezentarea noastră pentru date și cifre, pentru descrieri scurte și constatări, lăsând pe seama privitorului/cititorului să tragă concluziile.

În al treilea rând, prin elementele grafice, dominate de câmpuri largi, aerisite, în care datele istorice se înscriu sumar, fără a încărca, ușor de citit, expoziția de față își propune să mijlocească un dialog între generații. Elevul sau studentul de azi trăiește în mod vădit în plină cultură a imaginii, majoritatea covârșitoare a informației primind-o prin intermediul ecranului calculatorului, tabletei sau al telefonului, adică de la un decor digital în permanentă mișcare. Sigur, în momentul în care expoziția *Comunismul în România* se va permanentiza într-un anumit loc, se vor adăuga și alte mijloace muzeografice: de la plasme la mici vitrine conținând obiecte și de la surse audio la intermediari multisenzoriali. Muzeografia contemporană oferă soluții dintre cele mai spectaculoase. Dincolo însă de adaptarea formală, expoziția pleacă de la necesitatea înzestrării generațiilor născute după 1989 cu acele sumare date care să le permită o mai bună încadrare a propriului lor timp, să înțeleagă în ce lume au trăit bunicii și părinții lor, să vadă legătura dintre anumite metehne din trecut și derapajele de azi, să participe la exercițiul memorial al propriei lor comunități, fiind sensibili și la memoria suferinței altor grupuri, țări și continente. Actuala ediție electronică a expoziției poate fi folosită ca suport didactic la orele de clasă dedicate, la istorie sau română, trecutului recent.

În al patrulea rând, expoziția *Comunismul în România* ilustrează adevărul elementar că memoria este, în absența dreptății exprimate prin decizii ale instanțelor, ea însăși o formă de justiție. Or, este în spiritul justiției să fixăm câteva adevăruri îndelung verificate și care nu se mai negociază și nici manipulează după interes. De pildă, faptul că regimul comunist s-a instaurat și s-a menținut exclusiv prin violență, că a fost implementat de o mână de netrebnici, că a costat și a deturnat vieți a sute de mii de oameni nevinovați, că a distrus sistematic elitele, că a falsificat istoria, că a redefinit brutal scara valorilor, că a promovat propria estetică, dezumanizantă, că a redus persoana umană la individul biologic, că a promovat natalitatea ca instrument politic, fără respectul față de viață, că a testat limitele rezistenței psihice și fizice a unei populații înfometate și constant urmărite, că i-a pus pe fugă pe unii și i-a vândut pe alții, că plecarea lui de la putere a costat noi vieți, crime neelucidate până astăzi. Toate acestea, oricât de dureroase pentru unii sau, la polul opus, contestate de nostalgici, reprezintă miezul asumării în cunoștință de cauză a perioadei. Abordarea acesteia inclusiv prin expoziția de față reprezintă o reverență față de victime, dar și o rememorare a călăilor, dovediți sau nu. Doar printr-o asemenea simetrie, practicată constant, evităm transformarea regimului comunist într-un fenomen paradoxal care a distrus impersonal vieți cât se poate de concrete. Comunismul nu a fost un capriciu al vremii, o tornadă sau un tsunami, ci punerea în aplicare a unei ideologii care a avut de la bun început în centrul ei crima.

Nu în ultimul rând, expoziția *Comunismul în România*, pentru moment itinerantă, ar putea fi miezul unui viitor Muzeu al Crimelor Comunismului în România sau orice alt nume ar purta. În orizontul centenarului Unirii din 1918 și la trei decenii de la căderea regimului comunist, un spațiu muzeal dedicat acestui capitol de istorie recentă se impune de la sine. În ultimii doi ani, IICCMER s-a angajat, mai ales prin acumularea de expertiză în domeniu, pe drumul anevoios către realizarea acestui muzeu a cărui finalitate nu este doar trecutul, ci în egală măsură viitorul. A lua la cunoștință mecanismele terorismului de stat practicat de regimul comunist, la noi sau în alte părți ale lumii, este, în cele din urmă, cea mai bună lecție despre democrație, despre cum trebuie să ne bucurăm de libertate, folosind-o cu responsabilitate și apărând-o în fiecare zi.

Radu Preda
Președinte executiv al
Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului
și Memoria Exilului Românesc (IICCMER)

Deși familiar specialiștior și pasionaților de istorie, fenomenul rezistenței armate este încă insuficient cunoscut publicului larg. Primele manifestări au apărut încă din primăvara anului 1944, ca forme de rezistență la pătrunderea trupelor sovietice pe teritoriul românesc.

Cu toate acestea, cele mai dramatice momente ale luptei de partizani s-au consumat începând cu 1948, concomitent cu instaurarea regimului comunist.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ

CARACTERISTICI

Cum Armata Roșie a pătruns și înaintat prin partea de nord-est a României, Bucovina a devenit primul spațiu de manifestare concretă a luptei de partizani, în regiune activând grupuri precum Vladimir Macoveiciuc, Vladimir Tironeac, Constantin Cenușă sau Ion Vatamaniuc. Începând cu 1945, au apărut și alte organizații anticomuniste, între cele mai importante aflându-se Mișcarea Națională de Rezistență, grupările Haiducii lui Avram Iancu și Graiul Sângelui.

O cartografiere a zonelor de manifestare a acțiunilor anticomuniste indică faptul că grupuri de rezistență au existat în întreaga țară, cu precădere în zonele de munte.
În anii imediat următori războiului, în Bucovina au apărut grupuri armate animate de figuri precum Constantin Cenușă, Gavril Vatamaniuc, Vasile Motrescu sau Grigore Sandu. În Vrancea au activat grupul Ion Paraginã și organizația Vlad Țepeș II, în Transilvania – grupurile frații Popșa, Pop–Oniga, Garda Albă, în Munții Apuseni – Frontul Apărării Naționale. Corpul de Haiduci, grupul Diamandi–Ionescu și grupul „Teodor Șușman", în Crișana – Ștefan Popescu și organizația Vlad Țepeș. Banatul a fost și el o zonă efervescentă, aici fiind semnalate grupurile Ion Uță, Spiru Blănaru, Petru Domășneanu, Gheorghe Ionescu, Aurel Vernichescu și Liviu Vuc-Ioan Beg. Practic fiecare zona a țării a cunoscut, sub o formă sau alta, mișcarea de rezistență anticomunistă: în Oltenia și-au făcut simțite prezența organizația Carlaonț–Ciuceanu, grupul Arnota, în munții Făgăraș – grupurile Ion Gavrilă-Ogoranu, Gheorghe Arsenescu și Haiducii Muscelului, în Muntenia – grupurile Dumitru Apostol, Nicolae Diaconescu, Șerban-Voican, iar în Dobrogea – grupurile conduse de Gogu Puiu sau Nicolae și Dumitru Fudulea.

Pe lângă aceste grupuri sau organizații, pot fi amintiți în același context legionarii parașutați de către americani pe teritoriul României, la începutul anilor '50, dar și un fenomen complementar, care aproape se confundă cu acela al rezistenței armate, cel al „fugarilor", extrem de numeroși în epocă.

ACTIVITATEA

În general grupurile au fost alcătuite din puțini membri, cele mai multe având între 2 și 20 de persoane. Partizanii aveau la dispoziție armament ușor, de fabricație și calibre diverse: pistoale, pistoale-mitralieră, puști, arme de vânătoare, grenade de mână defensive și ofensive etc. În contextul de după război, procurarea armelor nu era dificilă. În schimb, o reală problemă a constituit-o muniția, care se obținea greu, de la diverse persoane sau din unități militare, cu complicitatea unor cadre. De multe ori grupurile s-au luptat pentru supraviețuire, tactica lor fiind mai degrabă defensivă decât ofensivă, dar au existat și excepții. Unele grupări au pedepsit activiști locali, au atacat sedii ale miliției, ale consiliilor populare sau au dat spargeri la depozite de alimente sau armament.

Caracterul declarat anticomunist al acestor grupuri a determinat reacția regimului și încercarea de a le anihila. Securitatea, sprijinită de Miliție și armată, a desfășurat în teren resurse umane și materiale uriașe, complet disproporționate față de posibilitățile luptătorilor.

În afară de trupe, o altă armă eficientă a fost aceea a informatorilor (interesați sau șantajați), care au fost recrutați din rândul unor categorii sociale diverse. Rezistența a fost însă înfrântă și nu de puține ori a dus la deznodăminte tragice, cu victime de ambele părți. Ultimele grupări au fost destructurate abia în 1961.
La amplasarea unui adăpost, partizanii țineau cont de existența unei surse de apă, dar și de evitarea potecilor sau a drumurilor forestiere. Perioada cea mai dificilă a anului era iarna, anotimp pe care luptătorii și-l petreceau fie într-un adăpost fix, având rezerve de alimente, fie în sate, ascunși în gospodăriile unor sprijinitori. Vânătoarea era, de asemenea, o cale de aprovizionare, însă trebuia realizată cu maximă prudență, pentru a nu trăda ascunzătoarea.

Amploarea fenomenului a fost generată și de consistența rețelelor de sprijinitori, care au oferit adăpost, hrană, armament și informații partizanilor. Grupurile de partizani se formau în jurul rudelor și prietenilor și se extindeau înspre acei indivizi pătrunși de sentimente anticomuniste.

CONSECINȚELE LUPTEI

În privința apartenenței politice, aceste formațiuni au acoperit întreg spectrul, de la stânga până la extrema dreaptă (PNT, PNL, Mișcarea Legionară), fiind, de cele mai multe ori, mixte din acest punct de vedere. În plus, cei mai mulți dintre cei implicați în rezistența armată nu au avut nici o afiliere politică, iar alții s-au alăturat acestui efort din loialitate față de monarhie. Din punct de vedere social, de la simpli țărani până la generali ai armatei regale, aproape că nu există categorie care să nu fi luat parte, direct sau indirect, la rezistența armată anticomunistă.

Din punct de vedere cantitativ, o evaluare exactă nu a fost făcută până în prezent, însă este cert că nu a existat regiune din România unde să nu fi activat un grup de partizani anticomuniști. Consecințele au fost tragice pentru cei care s-au angajat în lupta deschisă împotriva totalitarismului de stânga și pentru sprijinitorii lor: arestări, condamnări, decese. Estimativ, numărul celor implicați în activitățile grupurilor armate și ulterior arestați, judecați și condamnați este de ordinul miilor, această evaluare cuprinzând și rețelele de sprijin. Numărul partizanilor căzuți în luptă, executați fără sentință sau de către plutoane este de ordinul sutelor.

Acțiunile partizanilor au avut consecințe dintre cele mai diverse, iar aceștia n-au fost scutiți de drame interne. Fuga, frigul, foamea, lupta, suferința și nesiguranța au condus uneori la momente tensionate. Existența acestor oameni nu a fost una idilică. Complexitatea fenomenului luptei de partizani reiese și din diferențele majore existente de la un grup la altul sau chiar de la un individ la altul, în interiorul aceluiași grup. Pentru mulți dintre ei, cel mai dificil obiectiv a fost menținerea coeziunii, supusă unei permanente eroziuni sub acțiunea constrângerilor de tot felul sau a viziunilor diferite în ceea ce privește însuși sensul de a fi al partizanilor. Nu de puține ori, în interiorul grupurilor au apărut și s-au manifestat nemulțumiri și neînțelegeri în privința căii de urmat: activism sau rezistență prudentă.

MOMENTE

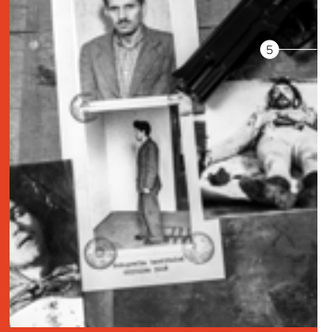

Grupul Teodor Șușman: ultima confruntare

În vara lui 1954 din grupul relativ numeros inițiat și condus de Teodor Șușman nu au mai rămas decât cei doi fii ai săi, Teodor jr. și Visalon. Timp de câțiva ani, profitând și de o oarecare acalmie a Securității, cei doi au rămas în libertate, ascunzându-se mai mult în localități. În februarie 1958 se aflau adăpostiți în șura familiei Florea, din localitatea Traniș. Având informații despre posibilitatea ascunderii celor doi în Traniș, Securitatea a înconjurat casa familiei Florea. Lupta a durat două ore, motiv pentru care asediatorii au decis incendierea grajdului în care se adăposteau partizanii. Sfârșitul celor doi frați a fost cumplit, arzând de vii. Trupurile lor, carbonizate, au fost fotografiate ca probă de netăgăduit a suprimării „bandiților".

Jurământul partizanilor lui Gheorghe Arsenescu

Afilierea la grup era consfințită prin depunerea unui jurământ, inițial în incinta schitului Negru Vodă-Cetățuia, iar apoi la adăpostirile din Muntele Roșu. Ceremonialul era condus de către locotenent-colonelul Arsenescu și ieromonahul Pimen Bărbieru, dublarea autorității militare de către cea religioasă conferind momentului și o importantă încărcătură mistică: „Arsenescu îl punea cu mâna pe o carte numită ceaslov, ce avea pe copertă semnul crucii și care se afla în chilia stăreției schitului. Jurământul cuprindea formula următoare: «Jur credință regelui Mihai I, jur că nu voi divulga organizația, iar cel care o va divulga va fi executat, atât el, cât și întreaga familie. Așa să-mi ajute Dumnezeu».“ Ulterior, în Muntele Roșu, „Pimen Bărbieru, preot, citea formula de pe hârtie și cel care depunea jurământul ținea o mână pe armă, iar cealaltă pe o cruce de piatră, în fața colonelului Arsenescu".

Eliminarea grupului Leon Șușman

În mai 1957 în Poșaga a fost infiltrată o echipă de ofițeri de Securitate, sub acoperirea ocupației de „geologi". În noaptea de 18 spre 19 iulie 1957 maiorul Vieru, șeful „geologilor" din Poșaga, a fost anunțat de „Maxim Ionescu" că este invitat la o onomastică, în casa lui Vasile Crișan, secretar de bază al organizației din Săgagea și sprijinitor al grupului, la care vor participa frații Șușman și Simion Roșa. Sosiți în casa unui om de încredere, insuficient înarmați, frații Șușman au rezistat eroic. Confruntarea a durat până în zori când, cu ajutorul unei companii aflate în apropiere, asediatorii au pătruns în casă după ce au tras peste 1300 de gloanțe! Confruntarea s-a soldat cu moartea preotului Simion Roș, cu rănirea gravă a lui Leon Șușman și rănirea ușoară a lui Gheorghe Șușman și Vasile Crișan. Liderul grupului a murit în scurt timp, din cauza rănilor la cap și stomac.

LUPTĂTORI

TOMA ARNĂUȚOIU (14 februarie 1921 – 18 iulie 1959)

Locotenent de cavalerie, veteran de război, decorat cu Ordinul „Coroana României", clasa a V-a, cu spade și panglică de Virtute Militară și Frunze de Stejar. După epurarea din armată a întemeiat, în 1949, alături de Gheorghe Arsenescu, grupul de partizani Haiducii Muscelului. A fost arestat la 20 mai 1958, condamnat la moarte și executat în penitenciarul Jilava, la 18 iulie 1959. Sora sa, Elena, îl caracteriza astfel: „Își iubea cariera de militar nemaipomenit, pentru că tata așa i-a educat pe toți, și pe copiii lui, și pe elevi, să-și iubească țara, poporul și regele. Pentru așa ceva era în stare să-și dea viața..."

GHEORGHE ARSENESCU (31 mai 1907 – 29 mai 1962)

Născut la 31 mai 1907, în Câmpulung Muscel, în familia căpitanului activ Ion Arsenescu. Absolvent al Școlii Militare de Ofițeri de Infanterie din Sibiu și al Școlii Superioare de Război, a activat în mai multe unități militare, până în 1940, când a fost încadrat în Marele Stat-Major. Veteran al Frontului de Răsărit, a participat la confruntări în calitate de șef al Biroului 3 Operații al Diviziei 2 vânători de munte. A fost rănit pe frontul din Crimeea și decorat cu distincții române și germane: „Steaua României", clasa a V-a, cu spade și panglică de Virtute Militară, Crucea de Fier, clasa a II-a și Vulturul German, clasa a II-a. De asemenea a fost propus pentru acordarea Ordinului „Mihai Viteazul". În august 1944 a fost avansat la gradul de maior, iar după terminarea războiului a fost numit în funcția de șef al Comisiei județene pentru aplicarea armistițiului la Câmpulung Muscel. A fost epurat din rândurile armatei la acel moment având gradul de locotenent-colonel.

NICOLAE DABIJA (17 aprilie 1907 – 28 octombrie 1949)

Militar de carieră, Nicolae Dabija s-a înrolat voluntar în armată în 1926. A luptat timp de trei ani pe Frontul de Răsărit, participând la bătăliile din Istmul Perekop, peninsula Kerci, Kuban și Caucaz, în calitate de comandant al Companiei a 5-a. A fost rănit de trei ori, fiind un exemplu de curaj, spirit de sacrificiu și capacitate militară. A fost decorat cu numeroase distincții românești și germane: Ordinul „Mihai Viteazul", clasa a III-a cu spade, Ordinul „Steaua României", clasa a V-a, în grad de cavaler, Crucea de Fier, clasa I și clasa a II-a, Crucea Germană de Aur. A fost înaintat la gradul de maior. În 1946 și-a depus demisia din cadrul armatei, evitând dezonoarea epurării. Pentru implicarea în rezistența armată maiorul Nicolae Dabija a fost condamnat la moarte și executat la Sibiu, la 28 octombrie 1949. Înainte de a fi executat, a strigat: „Trăiască România!" Trupul său a fost aruncat într-o groapă comună, în Cimitirul Săracilor din Sibiu.

LUPTĂTORI

TEODOR ȘUȘMAN (24 februarie 1894 – 15 decembrie 1951)

Supranumit „Tatăl Moților" sau „Tatăl Munților", Teodor Șușman s-a născut la Răchițele, județul Cluj. În perioada interbelică, precum și în vremea războiului a fost de mai multe ori primar, dobândindu-și un real prestigiu în comunitatea moților. În condițiile implementării sistemului cotelor obligatorii și al naționalizărilor, Teodor Șușman a devenit una dintre țintele predilecte ale autorităților comuniste, fiind supus la numeroase vexațiuni. În 1945 a fost îndepărtat din funcția de primar, doi ani mai târziu i-a fost închis magazinul, iar apoi i-a fost sechestrat depozitul de cherestea. În august 1948 s-a refugiat în munți întemeiind un grup de rezistență anticomunistă.

LEON ȘUȘMAN (5 iunie 1920 – 19 iulie 1957)

Leon Șușman s-a născut la 5 iunie 1920 în Măhăceni, județul Alba. A urmat cursurile Facultății de Drept din Cluj. A fost membru al Mișcării Legionare și a deținut funcții importante în timpul statului național-legionar, fiind șef de garnizoană și adjunct al Poliției legionare din Turda. Implicarea în rebeliunea legionară din ianuarie 1941 i-a adus o condamnare de 10 ani la temniță grea. Pentru a scăpa de executarea pedepsei, s-a retras în Munții Apuseni unde a locuit până în 1945, când a reintrat în legalitate. Și-a stabilit domiciliul în Lioara de Sus, județul Alba, și a început să-și exercite profesia de avocat în Ocna Mureș. În momentul arestării legionarilor, în mai 1948, a dispărut de la domiciliu, întemeind și conducând grupul de partizani anticomuniști care, în documentele Securității, i-a purtat numele. A fost ucis în 1957, în luptă cu trupele de Securitate.

ION GAVRILĂ „OGORANU" (1 ianuarie 1923 – 1 mai 2006)

Originar din satul făgărășan Gura Văii, Ion Gavrilă a frecventat cursurile Liceului „Radu Negru" din Făgăraș, unde s-a încadrat în Frățiile de Cruce, organizația de tineret a Mișcării Legionare, devenind apoi liderul acestei formațiuni în Ardeal. A fost student la Facultatea de Agronomie din Cluj, unde, în 1946, a participat la organizarea grevelor și demonstrațiilor studențești îndreptate împotriva instaurării regimului comunist. În 1948 află de arestările efectuate de Securitate și hotărăște să se retragă în Munții Făgăraș, însoțit de alți tineri legionari din regiune, absolvenți ai Liceului „Radu Negru". Din 1955 a trăit ascuns timp de 21 de ani în locuința Anei Săbăduș din localitatea Galtiș, județul Alba. A fost arestat în anul 1976 și, după șase luni de anchetă, în urma presiunilor făcute din străinătate asupra autorităților de la București, a fost eliberat. După 1989 și-a scris memoriile, fiind autorul seriei de volume *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*. A murit la 1 mai 2006.

LUPTĂTORI

GAVRIL VATAMANIUC (25 noiembrie 1924 – 29 februarie 2012)

Născut la Sucevița, Gavril Vatamaniuc a rămas orfan la 14 ani. A devenit copil de trupă și a petrecut opt luni pe câmpul de bătaie, fiind decorat cu Medalia „Bărbăție și Credință", clasa a III-a. La 23 mai 1945 a fost avansat sergent-major și trimis la școala de agenți de poliție din Constanța, apoi repartizat la Legiunea de Jandarmi Putna, iar apoi la Legiunea de Jandarmi Târgu Ocna. În timp ce urma cursurile școlii de agenți de poliție judiciară, a intrat în conflict cu ofițerii care se ocupau cu educația, cultura și propaganda, fiind trecut în rezervă la 1 martie 1948. Bănuind că va fi arestat, la 25 noiembrie 1949 s-a refugiat în pădurile din zona Suceviței, unde i s-au alăturat alți doi consăteni. A fost arestat la 18 octombrie 1955, judecat și condamnat la muncă silnică pe viață, pedeapsă comutată ulterior la 25 de ani. A fost închis la Suceava, Jilava, Văcărești, Aiud, Botoșani și Gherla, fiind eliberat la 3 august 1964.

ION UȚĂ (22 decembrie 1891 – 7 februarie 1949)

Născut la Caracal, colonelul Uță a fost combatant în cele două războaie mondiale, precum și în cel de-al doilea război balcanic (1913). În 1943 a părăsit cadrele active ale armatei cu gradul de colonel. Între 1943 și 1944 a fost prefect al județului Severin, iar după 23 august a devenit membru al PNȚ. S-a refugiat în Munții Semenic, organizând un grup de rezistență armată în proximitatea comunei Teregova. A inițiat un plan de constituire a unui „Bloc Național" care să unifice toate grupurile de rezistență din Banat și să declanșeze o răscoală anticomunistă în zonă. La 7 februarie 1949, colonelul și oamenii săi au fost înconjurați de trupele de Securitate. Ion Uță a fost ucis, alături de alți cinci partizani, în timp ce acoperea retragerea celorlalți.

ION PARAGINĂ (8 octombrie 1919 – ??)

Vrâncean din localitatea Crucea de Sus, Ion Paraginã a urmat Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București. A fost membru al Mișcării Legionare, dar a inclus în grupul său și național-țărăniști, național-liberali sau apolitici. Luptătorii s-au instalat în zona Tătăraia, construindu-și mai multe bordeie. În noaptea de 18 spre 19 octombrie 1949, Ion Paraginã a fost atras într-o capcană organizată de Securitate și arestat. În 1951 a fost condamnat de către Tribunalul Militar din Galați la 20 de ani muncă silnică. A executat pedeapsa în închisorile Galați, Jilava și Aiud. Pe parcursul detenției Paraginã a intrat deseori în conflict cu administrația penitenciarelor, fiind supus în repetate rânduri regimului de izolare. A fost eliberat la 1 august 1964.

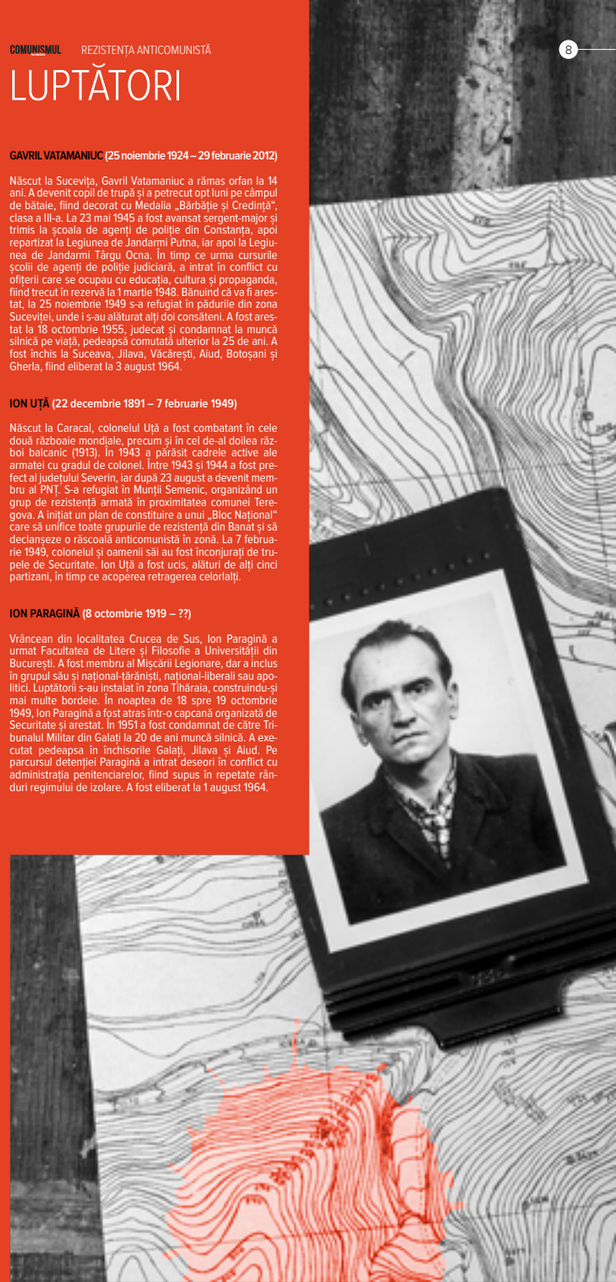

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

REPRESIUNEA

Beneficiind de sprijinul consilierilor sovietici și de prezența Armatei Roșii pe teritoriul țării, regimul comunist a declanșat o represiune sistematică împotriva societății românești, refractară la noul sistem impus de Stalin.

În ciuda diversificării metodelor, represiunea avea să rămână o constantă de-a lungul întregii perioade comuniste din România.

CARACTERISTICI

Menținerea comunismului până în 1989 s-a realizat prin teroare și prin răspândirea fricii în rândul oamenilor pe care regimul susținea că îi conduce către un viitor luminos. În numele luptei de clasă au avut loc arestări, întemnițări, deportări, torturi și execuții. În alte cazuri, persoanele au fost urmărite, anchetate, intimidate sau șantajate. Toate aceste acțiuni au fost apanajul Direcției Generale a Securității Poporului, supranumită „brațul înarmat al partidului".

În primele două decenii acțiunile au îmbrăcat forme brutale, definite prin arestări, întemnițări și execuții. În unele cazuri regimul își încălca propriile norme legale, pentru a înlătura persoanele care s-ar fi manifestat împotriva sa. Prin urmare, frica a depășit zidurile închisorilor și s-a răspândit la nivelul întregii societăți, fiecare arestare provocând ecouri în comunități. Atunci când inamicii regimului nu erau găsiți, alții noi erau inventați, totul având rolul de a justifica continuarea represiunii.

Dacă în perioada Gheorghiu-Dej, teama era provocată de acțiunile represive ale Securității, după 1965 aceasta a fost generată numai prin existența și invocarea poliției politice. Frica difuză era amplificată de vasta rețea de informatori, racolați prin șantaj, intimidare sau cointeresare. Pentru că oficial nu au existat deținuți politici în România ceaușistă, aceștia au fost catalogați fie ca bolnavi psihic, fie ca simpli delincvenți, numărul lor fiind redus în comparație cu primele două decenii.

> *„Dând acest instrument legal, ne manifestăm hotărârea de a apăra instituțiile noastre, de a apăra ordinea RPR, făcând să înțeleagă pe oricine unelteşte împotriva acestei ordini, împotriva acestei Republici că nu există iertare, nici uitare."*
>
> ***Petru Groza***

„Art. II. – Direcțiunea Generală a Securității Poporului are ca îndatoriri:
Apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității Republicii Populare Române contra uneltirilor dușmanilor din interior și exterior."

Decretul 221/28 august 1948 privind înființarea și organizarea Direcțiunii Generale a Securității Poporului

RAUL VOLCINSCHI – arestat în 1956

1945

● **Noiembrie, 8**
În Piața Palatului din București se desfășoară o mare manifestație promonarhistă soldată cu 11 morți și sute de arestări, operate de guvernul Groza.

1946

● **Mai, 6–17**
Are loc „Procesul Marii Trădări Naționale" intentat mareșalului Ion Antonescu și colaboratorilor săi.

● **Iunie, 1**
Sunt executați mareșalul Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Gheorghe Alexianu și generalul Constantin Vasiliu, la închisoarea Jilava, în Valea Piersicilor.

ROLUL SECURITĂȚII

Represiunea exercitată prin Direcția Generală a Securității Poporului (Securitatea) a avut un rol esențial în instaurarea, consolidarea și menținerea la putere a regimului comunist în România. Poliția politică creată în 1948, cu sprijinul consilierilor sovietici, a fost condusă în primii ani de existență de Gheorghe Pintilie, secondat de Alexandru Nicolski și Vladimir Mazuru, toți trei agenți NKVD. De la aproximativ 5.000 de oameni la momentul înființării, personalul Securității a ajuns până la 14.259 de cadre în decembrie 1989.

Acestora li se adăugau trupele de Securitate (circa 165.000 de soldați și ofițeri), cu tehnica militară aferentă, care s-au angajat în lupte împotriva partizanilor anticomuniști din munți sau în reprimarea brutală a opoziției țăranilor în fața colectivizării. În angrenajul represiunii, un rol deosebit de important îl avea și rețeaua de informatori ai Securității, care se ridica la câteva zeci de mii de oameni.

ATTILA ANTON DROHOBECZKY – arestat în 1949

1947

● **Iulie, 14**
Are loc „Înscenarea de la Tămădău", în urma căreia sunt arestați liderii PNȚ Ion Mihalache, Nicolae Penescu, Ilie Lazăr, Nicolae Carandino.

1948

● **Mai, 6**
Este arestat Constantin Titel-Petrescu alături de alți lideri ai Partidului Social-Democrat Independent.

● **Mai, 14–15**
Se operează arestări masive în rândurile legionarilor.

● **Iulie, 17–18**
Au loc arestări masive ale celor care au făcut parte din Poliție și Siguranță.

EVOLUȚIA REPRESIUNII

> *„Dictatura proletariatului trebuie să exercite violența nelimitată împotriva burgheziei, pentru a zdrobi împotrivirea ei."*
>
> ***Teohari Georgescu***

„Eram în clasa a VII-a, la Liceul Industrial „Aurel Vlaicu" din Arad, când m-a arestat... Din ora de curs de la liceu m-au luat. A venit de la director amul de serviciu c-un bilețel: cutare, cutare, cutare să pofteaască la direcțiune, jos. (...) Ne-a luat și ne-a dus la Securitate. Ne-a pus în pivniță și ne-a ținut acolo destul de mult... vreo săptămână și ceva, cât au făcut anchete cu noi... Chestor era Rafila, un om foarte dur... ne bătea în timpul anchetelor. Eu am avut «plăcerea» să fiu bătut de el..."

Sever Ursu, fost deținut politic

Cum s-a desfășurat ancheta?

„În timpul ăla nu erau prea pregătiți... Era bătaie... unde nimereau: cu pumnul, cu o bară de lemn sau cu baston de ăla de cauciuc... și ținut într-un picior zi și noapte... Și ancheta se făcea noaptea, sub reflector, care îți bătea în ochi... Cam vreo două săptămâni a durat treaba asta."

Gheorghe Mircioiu

Primele arestări, urmate de internări în lagăre, au avut loc în 1944, imediat după instaurarea primului guvern procomunist. Represiunea a continuat cu eliminarea opoziției democratice în 1946–1947, liderii partidelor istorice, Iuliu Maniu, Ion Mihalache și Gheorghe Brătianu, având să moară în detenție. Următorii ani au fost marcați de valuri de arestări printre simpatizanții Mișcării Legionare (1948), liderii Bisericii Greco-Catolice (1948), foștii polițiști și membri ai serviciilor de informații (1948), țăranii care s-au opus colectivizării (1949) și membrii guvernelor interbelice (1950). Acestora li s-au adăugat numeroși muncitori, preoți, studenți, funcționari, intelectuali, femei și elevi.

Un prim recul al represiunii s-a petrecut în 1954–1955, motivul fiind încercarea regimului comunist român de mimare a respectării Convenției Drepturilor Omului, în scopul aderării la ONU. Prin urmare, o parte a deținuților au fost eliberați (în special cei cu condamnări mici), iar unele penitenciare au fost desființate (așa cum a fost cazul celui de la Sighet). În scurt timp însă, Securitatea a trecut la o nouă etapă de arestări care avea rolul de a anihila orice tentativă de susținere a Revoluției Maghiare din 1956. Represiunea s-a intensificat după 1958, în contextul retragerii Armatei Roșii de pe teritoriul României.

Prin această politică de forță, regimul de la București a încercat să asigure URSS-ul de capacitatea de a se menține la putere fără sprijin extern, dar și să neutralizeze orice posibilă opoziție. Deținuții politici din România comunistă au fost eliberați în urma decretelor de grațiere din 1963–1964, motivul fiind politica de independență față de Moscova și de ameliorare a relațiilor cu statele occidentale.

NICOLAE (NICU AURELIAN) STEINHARDT – arestat în 1960

GHEORGHE CALCIU-DUMITREASA – arestat în 1948

1949

● **Mai, 25**
Se aprobă de către Biroul Politic proiectul de realizare a canalului Dunăre-Marea Neagră, unde vor fi trimiși la muncă, în condiții de exterminare, deținuți politici.

1950

● **Iulie, 17**
Are loc execuția luptătorilor anticomuniști din Munții Banatului: Spiru Blănaru, Petre Domoșneanu, Ion Tănase, Petre Pușchiță, Romulus Marițescu.

● **Decembrie, 6**
În penitenciarul de la Pitești începe procesul de „reeducare" prin tortură.

● **Ianuarie, 14**
Prin Decretul Prezidiului MAN nr. 6/1950 sunt înființate unitățile (ulterior colonii) de muncă „pentru reeducarea elementelor dușmănoase Republicii Populare Române".

ETAPELE

Din punct de vedere geografic, represiunea s-a manifestat pe întregul cuprins al țării. Estimările pornesc de la cel puțin 130 de închisori, lagăre și colonii de muncă, centre de anchetă sau de triere și locuri de domiciliu obligatoriu. Incluzând sediile teritoriale ale Securității (unde cei anchetați erau torturați), locurile unde au avut loc execuții sumare ori confruntări ale partizanilor cu trupele de Securitate și azilele psihiatrice folosite în scopuri politice, numărul locurilor în care s-a manifestat în mod concret și violent represiunea comunistă ajunge la aproape 400. Anumite închisori au avut în unele perioade o destinație specifică, precum Jilava, Sighet (elitele politice), Aiud (legionari), Pitești (studenți), Târgșor (elevi), Mislea și Miercurea-Ciuc (femei).

● Arestările

Primul pas al represiunii îndreptate împotriva opozanților era arestarea. Aceasta venea de multe ori în mod neașteptat, oamenii fiind reținuți de pe stradă ori luați din mijlocul familiei în toiul nopții. În unele cazuri, cei vizați se așteptau să fie arestați, având mereu pregătită lângă ușă valiza cu cele necesare pentru anii de închisoare. După reținere, erau transportați la închisorile Securității unde se desfășurau anchetele, marcate de torturi fizice, iar câteodată și psihice. Procesele erau numai un simulacru al respectării legii, condamnările fiind stabilite de la început.
Motivele de arestare și condamnare erau diverse: trădare de patrie și spionaj în favoarea țărilor capitaliste, sabotaj și diversiune, implicarea în organizații subversive, răspândirea de manifeste, omisiunea de denunț sau trecerea ilegală a graniței. De multe ori însă faptele celui acuzat erau încadrate în articolul 209 al Codului penal care viza „uneltirea contra ordinii sociale", suficient de vag pentru a legitima aproape orice arestare.

● Internările administrative

Dacă o persoană era considerată periculoasă de către Securitate, dar împotriva sa nu existau probe pentru o condamnare în instanță, se putea dicta o internare administrativă. Pedepsele variau de la 6 la 72 de luni, ordinul fiind dat direct de Ministerul de Interne, fără ca cei reținuți să fie trimiși în justiție. În urma acestor „condamnări administrative", oamenii erau internați în unități de muncă. Metoda a fost utilizată de Securitate între 1950–1954 și 1958–1963, numărul victimelor fiind de aproximativ 29.000.

Cum s-a întâmplat când ați fost arestat?

„Într-o seară, eram pe stradă cu încă un prieten și cu cel care a avut relație cu Securitatea; n-am să-i dau numele, că o fi el și așa destul de trist. Și tocmai voiam să ne despărțim; prin Sibiu, pe stradă, era seară. Și la un moment dat au venit în jurul nostru o echipă de civili cu pistoalele în mână: «Mâinile sus!» Mi-aduc aminte că mie nu mi-a venit să ridic mâinile sus; mi-a pus pistolul la tâmplă..., ne-au dus la Securitate."

Ovidiu Mircea Mureșan

Ați fost bătut în timpul anchetei?

„Cum să nu mă bată? Că ei altceva n-au știut... O fost dur! Or și murit câțiva în închisoare... Și la Deva o murit un coleg din cauza bătăilor. Și îi de neconceput ca un tânăr de 17-18 ani... să-l iei, să-l bați de să-l omori cu bătaia, cu foamea, cu mizeria, cu frigu'... Îi de neconceput... Și un an de zile a durat toată tărășenia asta cu ancheta, cu procesul, cu nu știu ce..."

Mihai Saftencu

Cum s-a întâmplat când v-au arestat?

„Au venit doi gealați la cămin și mi-au spus că mă cheamă să dau niște relații. Eram în curtea facultății... «Păi domnule, eu trebuie să mă duc la masă.» «Lasă că mănânci la noi.» Și cum am intrat în pobeică, unul mi-a dat un pumn aici după cap, domne, și m-a și băgat sub banchetă. Și zic: «Domne, ce faci domne?» «Lasă; mă, că vezi tu ce-ți facem acum.» Și m-au dus la depozitul ăla din Uranus, că fuseseră niște pivnițe acolo nu știu ce... Tot celularul ăla era îngropat în pământ acolo... M-au dezbrăcat în pielea goală și mi-au dat echipament, șase obiecte de harnasament de-ăla neconvorcit, și m-a aruncat într-o celulă acolo."

Ioan Șt. Popa

1951

● Iunie, 18
În condiții inumane se începe deportarea a 10.288 de familii, însumând 34.037 de persoane.

● Septembrie, 10–17
Se desfășoară procesul intentat Nunțiaturii Vaticanului în România.

1953

● Februarie, 5
La Sighet moare în detenție Iuliu Maniu, președinte al Partidului Național Țărănesc între anii 1926–1933 și 1937–1947.

● Aprilie, 24
Moare, la închisoarea din Sighet, istoricul și politicianul Gheorghe I. Brătianu.

● Mai, 27. La închisoarea din Sighet moare episcopul greco-catolic de Blaj, Ioan Suciu.

ETAPELE II

● Deportările

Din punct de vedere cronologic, prima deportare a avut loc în ianuarie 1945 și a vizat populația tânără de etnie germană din România. Circa 75.000 de persoane au fost trimise în URSS pentru a lucra la refacerea țării ca despăgubire de război. După instaurarea completă a regimului comunist, primul val de deportări a avut loc în noaptea de 2/3 martie 1949. Aproape 3.000 de familii de mari proprietari de pământ au fost scoase din casele lor și trimise în Bărăgan. O altă acțiune similară a avut loc pe 18 iunie 1951, când 44.000 de oameni de la granița cu Iugoslavia au fost mutați forțat în Bărăgan. Aceștia au putut reveni la casele lor după 1955, mulți găsindu-și locuințele ocupate de noi locatari.

● Domiciliul obligatoriu

O altă formă de represiune practicată între 1950–1964 era fixarea de către Securitate a unui domiciliu obligatoriu. Măsura era destinată acelor persoane care, „la expirarea pedepsei executate în închisori sau lagăre, dovedesc că nu s-au reeducat și prezintă pericol deosebit pentru securitatea statului". Destinațiile vizau inițial comune îndepărtate sau greu accesibile, iar după 1956 cele 18 sate create de către deportați în Bărăgan.

● Represiunea după 1964

După eliberarea deținuților politici, represiunea practicată de regimul comunist prin Securitate nu s-a diminuat, ci a căpătat noi forme, prin schimbarea metodelor. Locul acțiunilor brutale a fost luat de o teroare difuză practicată la toate nivelurile societății. Rețeaua de informatori și percepția că poliția politică poate afla orice au indus o teamă generalizată. În perioada Ceaușescu au existat persoane încarcerate pe motive politice, majoritatea fiind închise la Aiud (Radu Filipescu). În alte cazuri, oamenii erau declarați nebuni și internați în azile psihiatrice (Vasile Paraschiv). S-au înregistrat și decese din cauza torturilor din timpul anchetei (Gheorghe Ursu).

1954

● Mai, 16
Se stinge din viață, la Jilava, monseniorul Vladimir Ghika.

● Iulie, 17
Constatând eșecul proiectului, Consiliul de Miniștri decide sistarea lucrărilor la Canalul Dunăre–Marea Neagră.

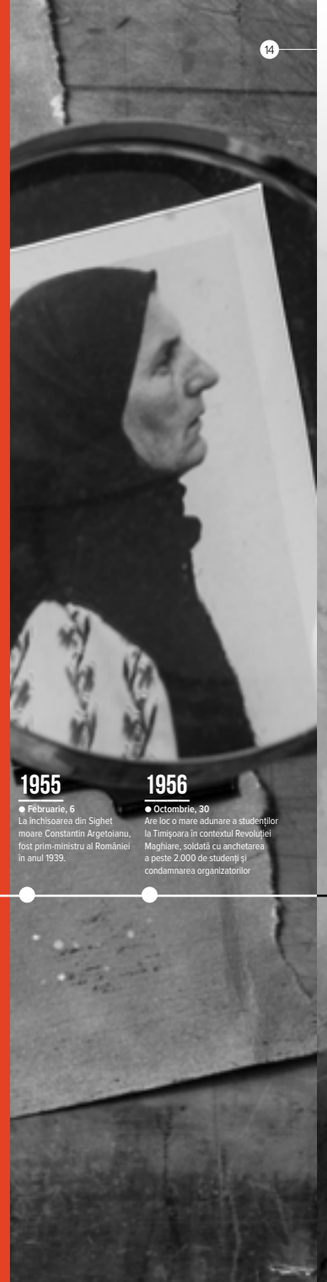

1955

● Februarie, 6
La închisoarea din Sighet moare Constantin Argetoianu, fost prim-ministru al României în anul 1939.

1956

● Octombrie, 30
Are loc o mare adunare a studenților la Timișoara în contextul Revoluției Maghiare, soldată cu anchetarea a peste 2.000 de studenți și condamnarea organizatorilor

CIFRELE REPRESIUNII

63.320
CONDAMNAȚI ȘI INTERNAȚI
(Ministerul de Interne)
Cifra minimă documentată

76.000
ARESTAȚI
(fișe matricole penale)
Cifra minimă documentată

Numărul victimelor represiunii reprezintă un aspect neclar al istoriei comunismului românesc. Dificultatea stabilirii rezidă în discrepanța dintre numeroasele estimări largi ale supraviețuitorilor și cifrele relativ reduse din rapoartele de arhivă. Conform evidențelor Securității, în perioada 1948–1964 cel puțin 91.333 de persoane au fost arestate, dintre care 73.636 au fost condamnate.

Alți 60.000 de oameni au fost victimele deportărilor și domiciliilor obligatorii. În 1961, Gheorghiu Dej afirma că 80.000 de țărani fuseseră arestați pentru „neîndeplinirea sarcinilor către stat" (predarea cotelor sau acceptarea colectivizării). Este posibil ca numărul victimelor represiunii comuniste să fie mai mare decât cel din statisticile Securității, care nu cuprind arestările de scurtă durată ori cele pentru care nu au fost întocmite acte.

1958

● Ianuarie, 12
Răscoală a țăranilor din satul Răstoaca, Vrancea, reprimată sângeros din ordinul lui Nicolae Ceaușescu.

● Septembrie, 2
La Gherla sunt executați Iosif Capotă și Alexandru Dejeu, conducători al mișcării de rezistență din Munții Apuseni.

1959

● Iulie, 18–19
La închisoarea Jilava sunt executați membri ai grupului de rezistență anticomunistă Haiducii Muscelului, printre care locotenentul Toma Arnăuțoiu și fratele său, Petre Arnăuțoiu.

1960

● Mai, 29
Locotenent-colonelul Gheorghe Arsenescu, lider al grupului de rezistență din Munții Făgăraș, este executat la Jilava.

ÎNCHISORI

Râmnicu-Sărat

Penitenciarul din județul Buzău avea să rămână în memoria puținilor supraviețuitori ca „închisoarea tăcerii" din cauza regimului special de detenție. În primii ai comunismului, clădirea a fost utilizată ca punct de tranzit sau pentru încarcerarea deținuților din zona orașului Râmnicu-Sărat. Din 1955 au fost aduși membrii lotului Maniu, cărora li s-au adăugat ale personalități ale României interbelice sau membri ai elitei militare. Astfel, la Râmnicu-Sărat au fost închiși Ion Mihalache, Corneliu Coposu, Ion Diaconescu, generalii Constantin Pantazi și Gheorghe Jienescu, viceamiralul Horia Macellariu și diplomatul Victor Rădulescu Pogoneanu. Fiecare persoană stătea singură în celulă, fără a putea să comunice cu cineva, izolarea fiind una aproape perfectă. După șapte ani de detenție la Râmnicu Sărat, Corneliu Coposu avea dificultăți în a vorbi. Închisoarea a fost închisă în 1963, la puțin timp după moartea din cauza condițiilor de detenție a lui Ion Mihalache, liderul Partidului Național Țărănesc.

Jilava

Fortul 13 Jilava a fost unul dintre principale puncte ale sistemului carceral din România comunistă. Închisoarea a funcționat într-un complex militar din rețeaua de 18 fortificații care au fost construite la sfârșitul secolului al XIX-lea pentru apărarea Bucureștiului. Numeroși deținuți politici au cunoscut regimul de detenție de la Jilava deoarece penitenciarul a fost utilizat atât ca spațiu de executare a condamnării, cât și ca închisoare de tranzit. Fortul 13 este renumit pentru condițiile deosebit de dure, deținuții fiind înghesuiți în camerele subterane, în care aerul era irespirabil și umiditatea extrem de ridicată. Alimentația era precară, îngrijirea medicală superficială, iar normele de igienă minimale. Comportamentul gardienilor și al conducerii consta în bătăi repetate aplicate în mod discreționar. În perimetrul închisorii se află Valea Piersicilor, locul de execuție al celor condamnați la moarte. Printre cei uciși au fost mareșalul Ion Antonescu, Oliviu Beldeanu, Eugen Țurcanu, Gheorghe Arsenescu, Toma și Petre Arnăuțoiu și alți membri sau susținători ai rezistenței armate anticomuniste.

1963

● Februarie, 5
Moare, la penitenciarul din Râmnicu Sărat, Ion Mihalache, fost președinte al PNȚ între anii 1933–1937.

1964

● Iunie, 16
Se emite un decret prin intermediul căruia sunt grațiați 3.467 de condamnați, dintre care 2.500 erau deținuți politici.

● Iulie, 24
Alți 3.244 de condamnați sunt grațiați prin intermediul unui decret, dintre care 3.205 erau deținuți politici. Valul decretelor de grațiere a deținuților politici era motivat în referatul proiectului MAI prin faptul că „orânduirea noastră socială și de stat s-a consolidat definitiv, este trainică și se bucură de unitatea moral-politică și sprijinul întregului popor".

Comunismul a pornit de la ideea unei societăți utopice fără clase, realizabilă doar prin revoluție, ceea ce însemna răsturnarea din temelii a vechii orânduiri capitaliste și crearea omului nou. Așa a reușit să se transforme o teorie politico-economică în cel mai îndelungat, cel mai răspândit din punct de vedere geografic și cel mai sistematic regim al terorii din istoria umanității.

La 21 februarie 1848 a apărut la Londra Manifestul Partidului Comunist. Redactat de Karl Marx și Friedrich Engels, manifestul avea să devină unul dintre textele fundamentale ale ideologiei comuniste.

> *„Ei (comuniștii) declară fățiș că țelurile lor pot fi atinse numai prin doborârea **violentă** a întregii orânduiri sociale de până acum."*

Manifestul Partidului Comunist

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

COMUNISMUL ÎN LUME

MOMENTE IMPORTANTE

1919

Pentru a sprijini apariția altor state comuniste, Lenin a înființat Internaționala a III-a, organizație ce a impus un control strict și centralizat asupra tuturor partidelor comuniste afiliate.

MOMENTE IMPORTANTE

● **Scopul Internaționalei a III-a:**

„[...] lupta prin toate mijloacele posibile, inclusiv lupta armată, pentru răsturnarea burgheziei mondiale și pentru formarea unei republici sovietice internaționale, ca un stadiu de tranziție către abolirea definitivă a statului."

Deși a proclamat distrugerea oricărei forme de statalitate, ideologia comunistă a stat la baza creării primului **stat totalitar** al secolului XX. Trecerea de la teorie la practică s-a realizat odată cu Revoluția din Octombrie 1917, condusă de Lenin. Cu toate că a fost gândit pentru proletariatul din țările industrializate, precum Germania, comunismul a fost implementat într-o țară eminamente agrară cum era Rusia.

● **Anii '20:**

Pentru a impune un regim de tip comunist, Lenin a creat un **sistem represiv extrem de violent** care acționa împotriva potențialilor dușmani. Procesele-spectacol, torturile fizice și psihice, execuțiile publice, denigrările și calomniile au reprezentat o constantă a perioadei.

● **Ateism militant:**

Statul sovietic a fost primul din lume care a avut drept obiectiv **eliminarea religiei din societate**; în consecință, încă din primii ani s-au dus campanii violente împotriva bisericilor, clericilor și credincioșilor deopotrivă.

> *„Cu cât reușim să împușcăm mai mulți membri ai clerului reacționar și burgheziei reacționare, cu atât mai bine, pentru că «asistența» trebuie să fie învățată o lecție, ca nici să nu mai îndrăznească să se gândească la rezistență pentru decenii de acum înainte."*

V.I. Lenin

> *„Comisariatul pentru justiție este «Comisariatul pentru exterminare socială»."*

V.I. Lenin

> *„Comunismul nu este iubire. Comunismul este un ciocan pe care îl folosim pentru a zdrobi dușmanul."*

Mao Zedong

MOMENTE IMPORTANTE

● **Revoluția permanentă / Socialism într-o singură țară**

Moartea lui Lenin a adus în discuție problema viitorului Uniunii Sovietice, existând două viziuni: cea trotkistă, a „revoluției permanente" (revoluția bolșevică – preludiu al revoluției mondiale a proletarilor) și cea stalinistă, „socialismul într-o singură țară" (desăvârșirea socialismului în Uniunea Sovietică). Stalin a înfrânt opoziția condusă de Trotki, iar viziunea sa a primat.

> *„Dictatura nu înseamnă altceva decât puterea neîngrădită de nici un fel de lege sau reglementare și bazată direct pe folosirea forței."*

V.I. Lenin

> *„Tovarăși! [...] Spânzurați (și asigurați-vă că aceasta are loc în fața oamenilor), nu mai puțin de 100 de kulaci bine-cunoscuți, oameni bogați, care sug sângele poporului."*

V.I. Lenin

PERIOADA STALINISTĂ

1934

Stalin declanșează una dintre cele mai mari campanii de *epurare* a Partidului, sub pretextul asasinării lui Serghei Kirov, unul dintre liderii partidului; încep **procesele-spectacol.**

● **Proces-spectacol** – proces în care verdictul este prestabilit, iar procedurile de judecată sunt simple formalități, realizate cu scopul de a convinge masele de vinovăția victimelor și de a intensifica teroarea asupra societății.

● **Epurări** – fenomen cu caracter ciclic în partidele comuniste din întreaga lume; prima dintre campaniile de epurare a avut loc la începutul anilor '20.

1936–1938

● **Marea Teroare** – sute de mii de persoane au fost arestate, executate, închise sau trimise în lagăre de muncă. Sunt lichidați veterani ai Revoluției din Octombrie, până de curând intangibili.

1939

● **Pactul de neagresiune cu Hitler** care marchează schimbarea bruscă și radicală a atitudinii față de nazism pentru atingerea obiectivelor Uniunii Sovietice.

PERIOADA STALINISTĂ

1941–1945

● **Schimbarea, tot din rațiuni pragmatice, a atitudinii față de Germania nazistă. Uniunea Sovietică luptă împotriva lui Hitler în cel de-al Doilea Război Mondial. După victoria Aliaților (Uniunea Sovietică, Anglia, Statele Unite ale Americii), Stalin impune regimuri comuniste în mai multe state din estul Europei.**

„ Acest război nu este ca cele din trecut; oricine ocupă acum un teritoriu își impune propriul sistem. Fiecare își impune propriul sistem, oricât de departe pot ajunge armatele sale. Lucrurile nu pot sta altfel."

I.V. Stalin

„Moartea este soluția la toate problemele."

I.V. Stalin

COMUNISMUL
ÎN AFARA UNIUNII SOVIETICE

„Revoluționarul trebuie să devină o mașină de ucis cu sânge rece, motivată de ură."

Ernesto „Che" Guevara

„Nu e nevoie de dovezi juridice pentru a trimite un om în fața plutonului de execuție. Procedurile acestea sunt detalii burgheze arhaice."

Ernesto „Che" Guevara

Expansiunea comunismului în Europa Centrală și de Est după 1945 s-a produs exclusiv prin forță. Presiunile exercitate de Moscova, forța de ocupație, au determinat apariția statelor-satelit sub formula „democrațiilor populare":

România **1947**
Cehoslovacia **1948**
Ungaria **1949**
Republica Democrata Germană **1949**
Polonia **1952**

Existând totodată și preluări de putere autonome:

Iugoslavia **1945**
și Albania **1946**

În paralel, tot cu sprijin sovietic are loc o expansiune a regimurilor comuniste în

Coreea de Nord **1948**
China **1949**
Republica Democrată Vietnam **1945/1976**
Cuba **1959/1961**

VICTIME
ALE REGIMURILOR COMUNISTE

„Cei care se opun comunismului trebuie lichidați. Nu e suficient să-i băgăm în pușcării, pentru că din pușcării mai pot să iasă. Trebuie împușcați."

Jean-Paul Sartre

„Pentru a-i învinge pe inamicii noștri, ne trebuie propriul nostru militarism socialist. Trebuie să avem de partea noastră 90 de milioane din cei 100 de milioane de oameni care formează populația Rusiei Sovietice. Cât despre ceilalți 10 milioane, nu avem nimic să le spunem. Trebuie anihilați."

Grigori Zinoviev

Conform autorilor *Cărții negre a comunismului*, se estimează că, începând cu revoluția bolșevică din **1917** și până la implozia regimurilor comuniste, această ideologie criminală a produs cel puțin **100 de milioane de victime:**

URSS, **20.000.000** de morți
China, **65.000.000**
Vietnam, **1.000.000**
Coreea de Nord, **2.000.000**
Cambodgia, **2.000.000**
Europa de Est, **1.000.000**
America Latină, **150.000**
Africa, **1.700.000**
Afganistan, **1.500.000**

Mișcarea comunistă internațională și partidele comuniste neinstalate la putere au produs la rândul lor peste 10.000 de morți în întreaga lume. Asasinatul politic a fost ridicat la rangul de strategie de bază.

TOTAL: aproximativ

100.000.000 DE MORȚI

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

ROMÂNIA SUB COMUNISM

Grupul direcțiunii și procesul tinerilor de la Tismana.

Inculpații în procesul grevelor din ianuarie–februarie 1933 în arestul închisorii din Craiova.

FONDAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

1921

După sfârșitul Primului Război Mondial, mișcarea socialistă din țară era disputată de mai multe facțiuni. Liderii precum Em. Socor, Ilie Moscovici, Ion Flueraș sau Iosif Jumanca erau adepții unei politici reformiste, promovând valorile social-democrației de tip occidental. De cealaltă parte, Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, David Fabian, Eugen Rozvany sau Alexandru Dobrogeanu-Gherea solicitau afilierea fără rezerve a partidului la Internaționala a III-a (Comintern) și transformarea acestuia într-un partid comunist.

Disputa dintre cele două facțiuni s-a încheiat cu retragerea din partid a reformiștilor în februarie 1921. În aceste condiții, în cadrul lucrărilor Congresului Partidului Social Democrat din luna mai, delegații au votat afilierea necondiționată a partidului la Internaționala a III-a (prin votul a 428 de delegați, alți 111 votând pentru afilierea cu rezerve) și schimbarea titulaturii partidului în Partidul Comunist din România. Afilierea necondiționată presupunea acceptarea de către noul PCdR a rezoluțiilor Congresului al II-lea al Cominternului (Moscova, 1920) și a celor 21 de condiții pentru aderarea la Comintern. Conform acestor documente, PCdR devenea o filială națională subordonată complet Cominternului, care își aroga dreptul de a numi liderii PCdR și de a dispune în ceea ce privește linia politică ce urma să fie adoptată. Secretar general al partidului nou înființat a fost ales Gheorghe Cristescu „Pălpumarul".

Ștefan Forș (Förs István), (n. 9 mai 1892, Târlungeni, jud. Brașov – d. 1946). Secretar general al Partidului Comunist din România între 1943–1944. Ucis în 1946 din ordinul lui Mihai Luca și Serghei Georgescu de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu.

Gheorghe Cristescu „Pălpumarul" (n. 10 octombrie 1882, Copăcioasa, jud. Giurgiu – d. 29 noiembrie 1973, București) (stezar), între cele două femei), Constantin Popovici (al doilea din dreapta) și Ioan Flueraș (n. 2 noiembrie 1882, Șicula, jud. Arad – d. 7 iunie 1953, Penitenciarul Gherla) (primul din stânga), Arc, alături de Frații G. și J. Hodoș și soțiile lor, la Viena. În dreapta sare Moscova. Cristescu, Popovici și Flueraș făceau parte din delegația Partidului Socialist din România care a participat la Congresul al II-lea al Internaționalei a III-a Comunistă (Comintern) din 1920. La Moscova, o parte a delegației PSR („maximaliștii" – Gheorghe Cristescu, Const. Popovici, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, David Fabian, Eugen Rozvany) a semnat un acord de principiu în vederea aderării PSR la Comintern.

PROCESUL DIN DEALUL SPIRII

1922

Autoritățile române nu au privit cu ochi buni evoluțiile din cadrul mișcării socialiste. Afilierea partidului la o organizație internațională (Comintern), care nu recunoștea prevederile Tratatului de Pace de la Versailles și își propunea să militeze pentru schimbarea regimurilor inclusiv prin metode teroriste, a provocat o reacție severă. S-a decis astfel arestarea în bloc a delegaților care votaseră afilierea fără rezervă a Partidului Socialist la Internaționala a III-a și trimiterea lor în judecată. După mai multe amânări, procesul – judecat la Comandamentul Corpului de Armată din Dealul Spirii (detaliu care avea să dea numele procesului) – a debutat în ianuarie 1922.

În boxa acuzaților au fost peste 300 de inculpați. În apărarea congresiștilor au luat cuvântul la bară și personalități ale vieții politice și publice precum Nicolae Lupu sau Nicolae Iorga. Procesul s-a încheiat în parte la data de 1 iunie 1922, când guvernul a acordat o amnistie pentru cei inculpați în proces, acuzați de delicte politice.

O bună parte dintre cei arestați au fost eliberați, iar în boxa acuzaților au rămas doar 31 de persoane. Dintre aceștia, pedeapsa cea mai mare a primit-o Max Goldstein, autorul atentatului cu bombă din Senatul României (1920), care a fost condamnat la muncă silnică pe viață. O sentință similară a primit și Leon Lichtblau, unul dintre complicii lui Goldstein, condamnat în lipsă. Saul Ozias, al treilea membru al grupului de teroriști, a fost condamnat la 10 ani de închisoare.

Penitenciarul special Doftana.

Elek Köblös (n. 12 mai 1887, Sâromberke (astăzi: Dumbrăvioara), jud. Mureș – d. 1937, Moscova)
Tâmplar, activist sindical, membru fondator al PCdR (1921). În cadrul Congresului al III-lea al PCdR (desfășurat în decembrie 1924 la Viena), Elek Köblös este numit secretar general al PCdR, funcție pe care o va îndeplini până în 1927. În imagine: Elek Köblös (în centru), alături de Alex Crișan și Iasz Deszö, în timpul lucrărilor Congresului al III-lea al PCdR, Viena, decembrie 1924. Executat la Moscova în anii Marii Terori. ⬇

SCOATEREA PCdR ÎN AFARA LEGII

1924

Începând cu 1918, rețelele conspirative bolșevice au început să activeze și în România. Liderii socialiști cu vederi radicale – Gheorghe Cristescu, Alecu Constantinescu, Constantin Popovici sau Mihail Gheorghiu Bujor – nu erau deloc străini de existența acestora, ele fiind considerate „brațul înarmat al revoluției".

Misiunea acestor rețele conspirative era să organizeze diversiuni, sabotaje, atentate teroriste; membrii lor acționau și ca spioni care adunau informații militare.

În urma răscoalei de inspirație bolșevică de la Tatarbunar (Basarabia), autoritățile românești au reacționat prompt, promulgând Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice, cunoscută și drept Legea Mărzescu (după numele ministrului justiției în exercițiu), care, prin prevederile ce le cuprindea, scotea în afara legii Partidul Comunist din România.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, în arestul Siguranței

Fotomontaj cu capete de ziare ale publicațiilor ilegale ale PCdR – Cazarma, Bizerta, Tânărul leninist, Studentul revoluționar etc.

PERIOADA ILEGALITĂȚII 1924–1944

● Conducerea PCdR

După 1924, Partidul Comunist din România și-a continuat activitatea în clandestinitate. Congresul al III-lea al partidului a avut loc în decembrie 1924 la Viena. **Gheorghe Cristescu** a fost înlocuit din funcția de secretar general al PCdR cu **Elek Köblös**, un tâmplar, etnic maghiar din Transilvania. Acestuia i-au succedat în funcție:

Vitali Holostenco – etnic ucrainean din Basarabia **1927–1931**

Alexandru Danieliuk Ștefanski – etnic polonez **1931–1936**

Boris Ștefanov – etnic bulgar născut în Dobrogea **1936–1939**

Bela Brainer (secretar general interimar) – etnic maghiar din Transilvania **1939–1940**

și **Ștefan Foriș** – etnic maghiar născut în Transilvania **1940–1944**

Boris Stefanov „Draganov" Mateev. N. 8 octombrie 1883, Kotel, Bulgaria – d. 1969, Sofia, Bulgaria. Etnic bulgar, unul dintre nepoții lui Christian Rakovski. Membru fondator al PCdR (1921). Secretar general al PCdR între 1936–1940.

PERIOADA ILEGALITĂȚII 1924–1944

● Structuri și organizații camuflat comuniste

În decursul celor două decenii de ilegalitate, PCdR a continuat să activeze. Prin intermediul unor organizații și structuri legale, camuflat comuniste: Blocul Muncitoresc Țărănesc, Liga Muncii, Amicii URSS, Comitetul Național Antifascist.

De asemenea, PCdR a funcționat și prin intermediul unor structuri paralele: Uniunea Tineretului Comunist, organizată după modelul Comsomolului sovietic; Ajutorul Roșu/Apărarea Patriotică, ca structură a MOPR-ului (Ajutorul Roșu Internațional); dar și prin intermediul unor structuri sindicale.

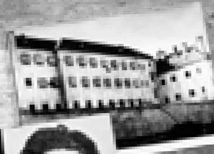

Ana Pauker (n. 13 februarie 1893, Codăești, jud Vaslui – d. 3 iunie 1960, București) în arestul Siguranței.

Dumitru Petrescu-Grivița (n. 10 mai 1906, București – d. 13 septembrie 1969, Praga), un alt lider al grevelor de la Atelierele CFR „Grivița", în arestul Siguranței.

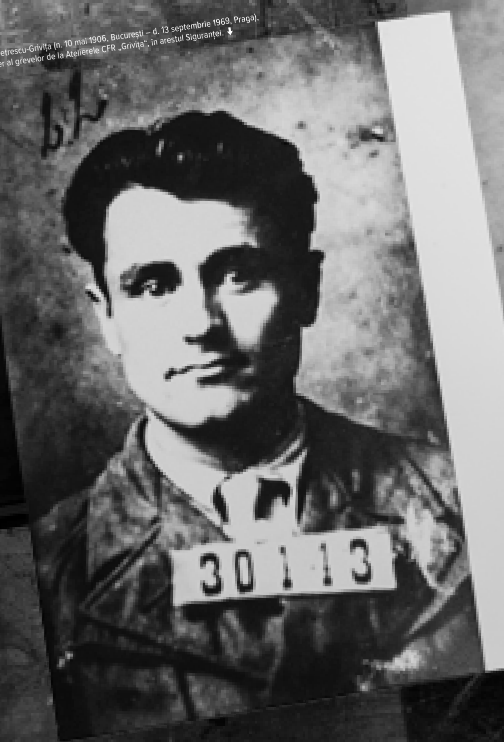

PERIOADA ILEGALITĂȚII 1924–1944

● Greve, acțiuni revendicative

PCdR a activat și în subteranele politicii, încurajând agitația în rândul muncitorilor, prin îndemnuri la dezordini și acțiuni revendicative.

Cea mai importantă dintre aceste acțiuni revendicative o reprezintă greva generală din 1933 a muncitorilor de la Atelierele CFR „Grivița" – la declanșarea căreia a contribuit și un „comitet de acțiune" CFR format din membri ai PCdR, printre care se aflau **Gheorghe Gheorghiu-Dej**, **Gheorghe Stoica** sau **Vasile Luca**.

Gheorghe Vasilichi (n. 7 septembrie 1902, Cetate, jud. Dolj – d. 31 octombrie 1974, București), unul dintre liderii grevelor petroliștilor din Prahova din ianuarie–februarie 1933.

Marcel Pauker „Luximin" (n. 6 decembrie 1896, București – d. 16 august 1938, Moscova) în arestul Siguranței.

PERIOADA ILEGALITĂȚII 1924–1944

● Numărul membrilor de partid

PCdR-ul nu a fost niciodată o organizație însemnată din punct de vedere numeric. În perioada cât a activat legal, numărul membrilor nu a depășit câteva mii. Lucrurile nu s-au schimbat nici după scoaterea partidului în afara legii. Dimpotrivă.

Regulile de organizare a activității clandestine și pozițiile antiromânești nu au permis PCdR să acumuleze prea mult capital uman. Numărul membrilor de partid a rămas tot timpul un detaliu aproape neînsemnat, iar cifrele efectivelor cu care PCdR a revenit în legalitate (1944) sunt cuprinse între 800 și 1150 de membri.

Constantin Doncea (n. 26 septembrie 1904, Cocu, jud. Argeș – d. 4 noiembrie 1973, București), unul dintre liderii grevelor de la Atelierele CFR „Grivița".

Lucrețiu Pătrășcanu (n. 4 noiembrie 1904, Bacău – d. 17 aprilie 1954, Închisoarea Jilava) în arestul Siguranței.

800–1150
DE MEMBRI

Imobil din cartierul Vatra Luminoasă, strada Constantin Burcă (astăzi: Constantin Tănase) nr. 27. A fost o casă conspirativă folosită de comuniști în anii celui de-al Doilea Război Mondial – închiriată de Emil Bodnăraș. În acest imobil au fost deținuți timp de opt zile (până când au fost predați sovieticilor) membrii guvernului Ion Antonescu (Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Pantazi, Mircea Elefterescu, Constantin Z. Vasiliu, Radu Lecca și Eugen Cristescu), arestați în data de 23 august 1944.

COMUNISMUL IN ROMÂNIA

CUCERIREA PUTERII

23 august 1944

„Români,
În ceasul cel mai greu al istoriei noastre am socotit, în deplină înțelegere cu poporul meu, că nu este decât o singură cale, pentru salvarea țării de la o catastrofă totală: ieșirea noastră din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite."

Proclamația Regelui Mihai I către țară

Până la semnarea Convenției de armistițiu (12/13 septembrie 1944), peste 130.000 de soldați români au fost luați prizonieri de către sovietici și trată ca inamici.

1944 – 1945

Armata Roșie a dobândit libertate totală de acțiune pe teritoriul României sub pretextul „asigurării ordinii în spatele frontului". Aflându-se pe un fost teritoriu inamic, militarii sovietici au comis numeroase acte de violență, distrugere, confiscare abuzivă de bunuri.

Comisia Aliată (Sovietică) de Control (CA(S)C) și-a impus autoritatea asupra executivului de la București și, prin intermediul PCdR, asupra tuturor instituțiilor cheie ale statului român.

Rodion Malinovski ✝

Între 23 august 1944 și 6 martie 1945 s-au succedat trei guverne, ca urmare a instabilității politice instrumentate de CA(S)C și PCdR: guvernele generalului Constantin Sănătescu (I) și (II) și guvernul generalului Nicolae Rădescu.

„Comuniștii își urmează planul dictat de Moscova și scot masele de lucrători la manifestații. Miniștrii comuniști din guvern nici nu se interesează de treburile departamentului lor, fiind ocupați cu întrunirile și discursurile incendiare pe care trebuie să le țină la aceste întruniri."

***Constantin Sănătescu** (noiembrie 1944)*

„Nu avem nevoie de un eveniment politic special, ci în orice moment se poate trece la o criză, pe motiv că guvernul actual este unul care nu se bucură de încrederea aliaților, sistemul de coaliție cu reacționari e fals și nu rezolvă problemele țării. [...] Privind în acest fel lucrurile, nu mai trebuie să ne întrebăm pe ce chestiuni putem răsturna guvernul."

***Vasile Luca** (ianuarie 1945)*

1945

Situația incertă a Transilvaniei, care se afla sub administrație sovietică, a fost folosită de URSS pentru a impune guvernul lui Petru Groza, la 6 martie 1945:

„Imediat după constituirea unui guvern de Front Național Democrat, Ardealul de Nord va reveni la corpul național, va intra practic în administrația românească și aceasta ar da satisfacție și ardelenilor, și întregului popor român."

***Gheorghe Gheorghiu-Dej** (ianuarie 1945)*

Frontul Național Democrat, organizație paravan a comuniștilor, a controlat portofoliile ministeriale vitale ale guvernului Groza: Război, Interne, Justiție, Economie.

Pas cu pas, urmându-se instrucțiunile Moscovei, România, alături de Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia și RDG au fost comunizate.

Sub lozinca epurării „fasciștilor", mii de angajați din administrație, justiție, Poliție, Siguranță, Jandarmerie și Corpul Detectivilor au fost concediați, iar în locul lor au fost infiltrați agenți sovietici și simpatizanți comuniști.

1945 – 1946

Regele Mihai a intrat în „grevă regală", ca reacție la abuzurile guvernului Groza (august 1945 – ianuarie 1946).

În sprijinul regelui Mihai, la 8 noiembrie 1945, mii de oameni au umplut Piața Palatului din București, pentru a-și manifesta simpatia pentru monarh și în speranța numirii unui „guvern democratic recunoscut".

La presiunea Aliaților, în urma Conferinței de la Moscova (decembrie 1945), regele Mihai acceptă încetarea grevei regale în schimbul numirii în guvernul Groza a doi reprezentanți din partea Partidului Național Țărănesc (PNȚ) și Partidului Național Liberal (PNL).

Rezultatul alegerilor din noiembrie 1946 a fost falsificat, dându-se câștig de cauză Blocului Partidelor Democrate (alianță controlată de comuniști), cu 83.81%. Sursele istorice indică faptul că, în realitate, PNȚ ar fi câștigat alegerile.

1946 – 1947

Regele Mihai deschide lucrările noului parlament la 1 decembrie 1946.

La 10 februarie 1947 Tratatul de Pace cu Aliații a fost semnat. După acest moment, măsurile represive s-au intensificat.
Liderii PNȚ au căzut în plasa unei capcane puse la cale de Teohari Georgescu și oamenii Siguranței: 12 dintre ei, în frunte cu vicepreședintele Ion Mihalache, au vrut să fugă în exil, de unde să lupte împotriva comunizării țării. La 14 iulie 1947, crezând că pot pleca în mod clandestin cu avionul de la Tămădău, au fost arestați.

Episodul Tămădău a funcționat ca un pretext ideal pentru arestarea tuturor fruntașilor țărăniști. A urmat un proces de tip stalinist, unde aceștia au fost acuzați de „activități criminale împotriva statului". În țară s-au operat mii de arestări ale membrilor și simpatizanților PNȚ.

> *„Guvernul Groza și-a ticluit prin fraudă și teroare rezultatele, în flagrantă opunere cu realitatea și voința corpului electoral."*
>
> *declarație comună a lui* ***Iuliu Maniu*** *(PNȚ)*
> ***Dinu Brătianu*** *(PNL)*
> *și* ***Constantin Titel-Petrescu*** *(PSD)*

1947

A urmat un atac concertat împotriva PNL-Gheorghe Tătărescu, profitându-se de așa-zisele „dezvăluiri" din procesul țărăniștilor.

30 DECEMBRIE 1947:

Regele Mihai a fost forțat să semneze actul de abdicare.

> *„Conducerea partidului nostru l-a delegat pe Gheorghiu-Dej să rezolve acest moment cu monarhia. Înarmat era el cu partea teoretică, iar pentru partea practică i-am dat un pistol în mână, i-am dat unul mai mititel, să-l dea și lui Petru Groza, care îl însoțea în această misiune."*
>
> ***Emil Bodnăraș***

> *"Au recurs la șantaj.*
> *Mi-au comunicat că, tergiversându-se semnarea actului, locuitorii Bucureștiului își vor da seama că aici se întâmplă ceva deosebit iar ei, membrii guvernului, adică și comuniștii, vor fi nevoiți, pentru a contracara orice formă de opoziție, să execute peste o mie de studenți dintre cei ce fuseseră arestați în ultimul an."*
>
> *relatarea* ***regelui Mihai I***

1947

> *„În viața statului român s-au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice și sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de stat. [...]*
>
> *În fața acestei situații, în deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai țării, conștient de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea dezvoltării României.*
>
> *În consecință, de deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român,*
> *ABDIC*
> *pentru mine și pentru urmașii mei de la tron, renunțând pentru mine și pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al României."*
>
> ***Mihai,*** *30 decembrie 1947*

Adunarea Deputaților a votat în unanimitate schimbarea formei de guvernământ și declararea Republicii Populare Române.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

PARTIDUL COMUNIST

> *Poezia partidul*
>
> *„Partidul e-n toate,*
> *E-n cele ce sunt*
> *Și-n cele ce mâine vor răde la soare.*
> *E-n pruncul din leagăn*
> *Și-n omul cărunt,*
> *E-n viața ce veșnic nu moare."*
>
> *(George Lesnea)*

ORGANIZAȚII DE MASĂ ȘI OBȘTEȘTI

Evoluția numerică a membrilor **PCR**

Anul	NUMĂR MEMBRI
Februarie 1948	1.075.428
Noiembrie 1948	900.000
1950	709.476
1953	585.087
1955	538.815
1960	686.600
1965	1.454.727
1969	1.983.720
1974	2.480.000
1979	2.930.000
1984	3.465.069
1989	3.831.000

Evoluția cantitativă și componența socio-profesională a partidului erau controlate strict de conducerea acestuia. Încă de la înființare, Partidul Muncitoresc Român și-a stabilit ca obiectiv clar o pondere mai mare în partid pentru muncitori.

În urma procesului de industrializare și urbanizare, ponderea țăranilor a scăzut spre 16%, în timp ce muncitorii au ajuns să reprezinte, în noiembrie 1989, 55% din totalul membrilor de partid și 66% din totalul candidaților

Partidul a exercitat un control total asupra întregii populații prin intermediul organizațiilor numite „de masă și obștești". Destinate inițial cetățenilor nemembri de partid, aceste organizații au cunoscut o dezvoltare în două planuri.

Pe verticală au fost împrumutate sau dezvoltate forme adaptate diferitelor tranșe de vârstă: Șoimii patriei (4–7 ani), Pionieri (9–14), Uniunea Tineretului Comunist (14–30). Pe orizontală au fost înființate organizații pe trei paliere diferite:

- **PROFESIONAL ȘI SINDICAL:**
  Uniunea Generală a Sindicatelor din România, Uniunea Sindicatelor din Unitățile Sanitare, Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România;

- **DE GEN:**
  Uniunea Femeilor Democrate, Consiliul Național al Femeilor;

- **ETNIC:**
  Uniunea Populară Maghiară, Consiliul Oamenilor Muncii de Naționalitate Maghiară din România, Consiliul Oamenilor Muncii Români de Naționalitate Maghiară.

În anii 1970, toate organizațiile de masă, sindicale, uniuni și asociații obștești au fost plasate sub unica coordonare a Frontului Unității Socialiste, devenit ulterior Frontul Democrației și Unității Socialiste.

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST (UTC)

Înființată în 1922, UTC era o organizație subordonată în întregime Partidului Comunist, fapt prevăzut deja în statutul din 1925. Până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, UTC a acționat ca mișcare ilegală, cuprinzând câteva sute de membri. Acțiunile lor s-au concentrat pe propagandă clandestină și organizare de acțiuni greviste. După 23 august 1944, sub conducerea lui Nicolae Ceaușescu, acționând similar cu alte organizații-umbrelă controlate de PCdR, Uniunea Tineretului Comunist are ca sarcină atragerea cât mai multor simpatizanți pentru cauza „frontului popular".

Organizația se autodizolvă în iunie 1945, sporind în acest fel credibilitatea altor organizații paravan controlate de comuniști.

UNIUNEA TINERETULUI MUNCITORESC (UTM)

În februarie 1948 s-a format Uniunea Tineretului Muncitoresc (UTM), organizație unică de tineret, preluând atât structura, cât și statutul Comsomolului sovietic. Rolul organizației nu se rezuma la cerințe de ordin politic, urmărind o normare a gândirii și comportamentului membrilor săi. În august 1965, urmând modelul partidului, denumirea organizației se modifică în Uniunea Tineretului Comunist, iar Congresul al IV-alea al UTC a fost renumerotat, devenind Congresul al VIII-lea.

Începând cu anii 1960 s-a renunțat la caracterul oarecum exclusivist al organizației, noile directive politice fiind ca UTC să includă majoritatea covârșitoare a tineretului. În aceste condiții numărul membrilor crește de la 1.900.00 în 1960 la 4.100.000 în 1988.

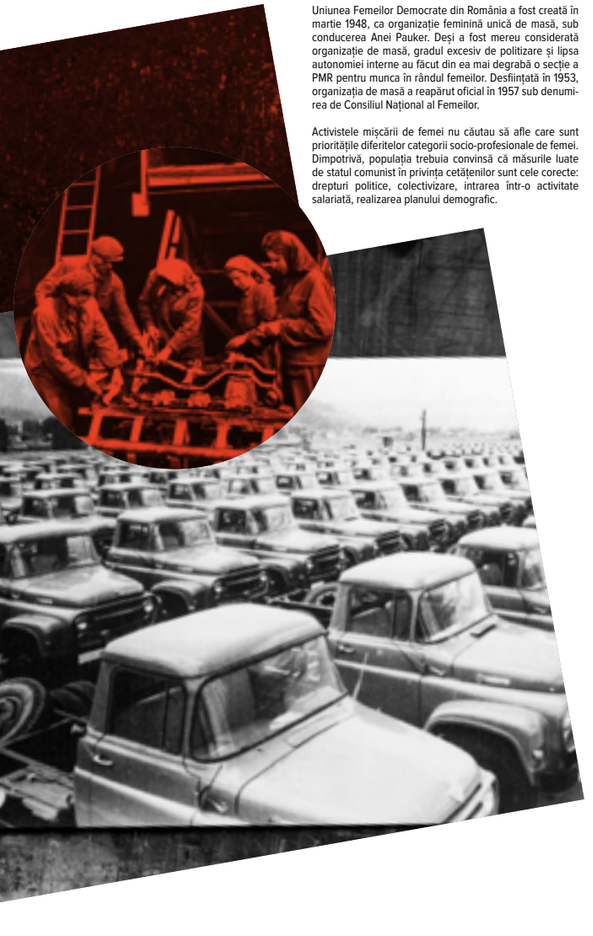

UNIUNEA FEMEILOR DEMOCRATE DIN ROMÂNIA (UFDR)

CONSILIUL NAȚIONAL AL FEMEILOR (CNF)

Uniunea Femeilor Democrate din România a fost creată în martie 1948, ca organizație feminină unică de masă, sub conducerea Anei Pauker. Deși a fost mereu considerată organizație de masă, gradul excesiv de politizare și lipsa autonomiei interne au făcut din ea mai degrabă o secție a PMR pentru munca în rândul femeilor. Desființată în 1953, organizația de masă a reapărut oficial în 1957 sub denumirea de Consiliul Național al Femeilor.

Activistele mișcării de femei nu căutau să afle care sunt prioritățile diferitelor categorii socio-profesionale de femei. Dimpotrivă, populația trebuia convinsă că măsurile luate de statul comunist în privința cetățenilor sunt cele corecte: drepturi politice, colectivizare, intrarea într-o activitate salariată, realizarea planului demografic.

GĂRZILE **PATRIOTICE**

Detașamente înarmate, voluntare, constituite oficial în 1968. În aceste detașamente putea intra orice cetățean român major, indiferent de profesie, sex ori etnie. Ele au fost organizate după criteriul teritorial și al locului de muncă, desfășurându-și activitatea sub conducerea Comitetului Central al PCR și a organelor de partid locale.

Structura a fost dotată cu muniție, uniformă proprie și chiar steag de luptă. Unitățile militare din subordinea Ministerului Forțelor Armate au asigurat atât dotarea tehnico-operativă necesară, cât și pregătirea militară a organizației.

Membrii au fost organizați după principii militare, cu un Stat-Major organizat la nivel teritorial, căruia i se subordonau plutoane, batalioane, companii.

Cheltuielile pentru aprovizionarea cu echipament, mijloace de transport și pregătirea de luptă erau suportate de întreprinderi și instituții, din bugetul propriu.

STRUCTURI DE PUTERE

Conform statutului PMR/PCR, organul suprem de conducere era Congresul, care alegea Comitetul Central (C.C.). În intervalul dintre Congrese, întreaga conducere revenea Comitetului Central.

Sarcinile Comitetului Central vizau atât activitatea internă a partidului (politica de cadre, coordonarea organelor centrale de presă și a organelor centrale de partid, a organizațiilor de masă și obștești, legăturile cu alte partide comuniste), cât și guvernarea efectivă a țării, fiind investit cu atributul de a conduce și îndruma activitatea organelor de stat, cât și activitatea în domeniul apărării naționale, al ordinii publice și al securității statului.

Comitetul Central alegea organele sale executive: **Biroul Politic, Biroul Organizatoric, Secretariatul în regimul Dej, Comitetul executiv (1965–1974), Comitetul Politic Executiv (1975–1989) și Secretariatul** în regimul Ceaușescu.

În realitate, de-a lungul întregului regim comunist, rolul Comitetului Central a fost unul formal, puterea decizională reală concentrându-se la nivelul Secretariatului. Membrii acestuia, alături de Secretarul General sau Prim-Secretarul Partidului (1954–1965), reprezentau cele mai importante figuri politice din partid.

Organele de stat aveau ca sarcină principală implementarea programului de guvernare aprobat de Congresul partidului. Conform Constituției din 1948, puterea legislativă era deținută de **Marea Adunare Națională**, care alegea **Prezidiul Marii Adunări Naționale**. Puterea executivă era exercitată de Guvern, compus din Președintele Consiliului de Miniștri (Prim-Ministrul) și miniștri. Guvernul era responsabil de conducerea administrativă a statului, dirijarea și planificarea economiei naționale, realizarea bugetului statului, asigurarea ordinii publice și a securității statului.

● **În 1960** este înființat **Consiliul de Stat**, ca organ suprem al puterii de stat, cu activitate permanentă, subordonat Marii Adunări Naționale. Principalele atribuții: convocarea în sesiuni a Marii Adunări Naționale, stabilirea de norme cu putere de lege, numirea și revocarea Consiliului de Miniștri, a Tribunalului Suprem și a procurorului general. Atunci când Marea Adunare Națională nu se putea întruni, putea emite decrete și adopta hotărâri.

● **Din 1974** apare funcția de **Președinte al Republicii Socialiste România**, poziție ocupată de Nicolae Ceaușescu până în 1989.

Alegerea președintelui se făcea de către Marea Adunare Națională, pe durata legislaturii. Președintele RSR era în același timp și comandantul forțelor armatei și președinte al Consiliului de Stat. Președintele putea să încheie tratate internaționale în numele RPR, să emită decrete prezidențiale și decizii.

ANA PAUKER (1893–1960)

Una dintre cele mai cunoscute figuri ale mișcării comuniste în ilegalitate. Activismul său s-a confundat cu însăși înființarea partidului în mai 1921.

Devenită indezirabilă la sfârșitul anilor 1920, a plecat ca studentă a Școlii Leniniste de la Moscova, ajungând să lucreze la cartierul general al Cominternului. Revenită în România (1934), a fost arestată și ulterior condamnată, procesul său stârnind atât pasiuni la nivel local, cât și o avalanșă de memorii și articole în presa străină. A fost închisă la Dumbrăveni, Râmnicu Sărat și Caransebeș, unde l-a întâlnit pentru prima dată pe Gheorghe Gheorghiu-Dej.

În timpul războiului s-a aflat la Moscova, iar după 23 august 1944 a contribuit la reorganizarea PCdR.

A fost membră a Biroului Politic (octombrie 1945–mai 1952) și a Secretariatului (secretar pentru probleme agrare). A devenit prima femeie din lume care a ocupat funcția de ministru al Afacerilor Externe (1948–1952).

A fost părtașă directă la luarea deciziilor privind anihilarea elitei românești anticomuniste.

A patronat organizația feminină de masă, ca președintă de onoare (1948–1952). Pe 24 mai 1952 a fost exclusă din Secretariat și din Biroul Politic, rămânând totuși membră a Comitetului Central. În 1953 a fost reținută și interogată, apoi eliberată după moartea lui Stalin, fără a fi pusă sub acuzare.

În 1954 a fost exclusă din partid. Până la sfârșitul vieții a trăit în anonimat, lucrând ca traducător pentru Editura Politică.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ (1901–1965)

Membru al PCdR în 1930, a fost implicat în grevele de la Grivița și condamnat la 12 ani de muncă silnică în 1933. A trecut prin penitenciarele Jilava, Văcărești, Doftana, Aiud, Caransebeș, timp în care și-a întărit poziția ca lider al comuniștilor aflați în închisori.

După 23 august 1944 a reorganizat PCdR împreună cu grupul moscovit. A fost secretar general al PCR/PMR (octombrie 1945–aprilie 1954), prim-secretar al CC al PMR (octombrie 1955–1965).

În paralel cu cea mai influentă funcție din partid, a deținut și unele dintre cele mai importante funcții în stat: președinte al Consiliului Economiei Naționale (1945–1952), prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1948–1952), președinte al Consiliului de Miniștri (1952–1955), președinte al Consiliului de Stat (1961–1965).

NICOLAE CEAUȘESCU (1918–1989)

Activist UTC încă de la începutul anilor 1930, a fost arestat pentru prima dată la 13 ani. Acțiunile în subterana comunistă i-au adus încarcerări repetate la Doftana, Jilava, Caransebeș, Târgu Jiu.

În timpul episoadelor de detenție l-a cunoscut pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, intrând în cercul colaboratorilor săi apropiați, alături de alte figuri importante ale comunismului românesc, precum Alexandru Drăghici, Chivu Stoica, Gheorghe Apostol și Alexandru Moghioroș.

După 23 august 1944 a intrat în Comitetul Central al PCR/PMR, fiind totodată secretar al comitetului regional de partid Constanța (1945–1948). În aparatul de stat a fost cooptat în Ministerul Agriculturii ca secretar general și ulterior adjunct al ministrului (1948–1950). A fost apoi adjunctul ministrului Forțelor Armate, dar și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei (1950–1954). În 1954 a devenit membru al Biroului Politic și al Secretariatului, poziții din care supraveghează sectoare importante precum Secția Organelor de partid, Agrară, Administrativă și Uniunea Tineretului Muncitor.

După moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej a preluat conducerea partidului, funcție pe care a deținut-o până în ultima zi a vieții. De altfel, dispariția sa fizică a marcat, cel puțin simbolic, și ieșirea PCR de pe scena politică.

Începând cu 1967 a ocupat și funcția de șef al statului, în calitate de președinte al Consiliului de Stat (1967–1989), dar și de președinte al RS România (1974–1989).

30 AUGUST 1948

S-a înființat Direcția Generală a Securității Poporului (DGSP), având la conducere pe
Gheorghe Pintilie (Pantelei Bodnarenko), director,
și pe **Alexandru Nicolschi** (Boris Grünberg)
și **Vladimir Mazuru** (Mazurov), subdirectori generali.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

SECURITATEA

ROLUL **DGSP**

> *„Direcțiunea Generală a Securității Poporului are ca îndatoriri apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității Republicii Populare Române contra uneltirilor dușmanilor din interior și exterior."*
>
> ***Decret 221/1948***

> *„Nu există nici [...] un eveniment economic, social sau politic care pentru noi, Securitatea, să nu formeze [...] o preocupare. Dușmanul de clasă se ocupă."*
>
> *col. **Alexandru Guțan**, DGSP, 1950*

Alexandru Drăghici (1913-1933),
ministru al Afacerilor Interne sau al Securității Statului în perioada 1952–1968)

1949

Poliția și Jandarmeria au fost desființate, iar locul lor a fost luat de Direcția Generală de Miliție și de Trupele de Securitate, ambele implicate în anihilarea grupurilor de rezistență din munți.

1955

Aparatul de Securitate a atins un maxim istoric:
25.468 DE CADRE.

1968

> *„Securitatea este un instrument al partidului. Este obligată să respecte legalitatea, dar legalitatea o întoarcem cum vrem noi."*
>
> ***Alexandru Drăghici***

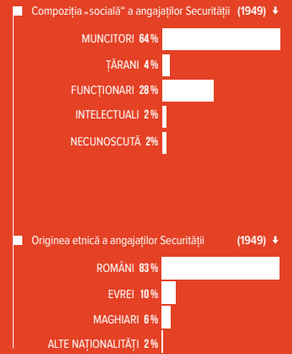

ACTIVITATEA SECURITĂȚII: SUPRAVEGHERE, REPRESIUNE, SPIONAJ

Arestările – se produceau în mod abuziv, fără mandat, având loc la domiciliu sau în plină stradă, de multe ori noaptea, cu scopul intimidării, și erau însoțite de percheziții domiciliare repetate.

„La ora 12 noaptea... aveam fetița de un an și opt luni... Și a bubuit ceva la ușă. Era Securitatea, unii civili, alții militari, toată casa era înconjurată. Și zice: «Mâinile sus!» Am ridicat mâinile sus. «Nu vă speriați, că nu avem nimica, vrem doar să facem o percheziție.»

Eu îi spun soției: «Pregătește-mi cămăși, haine, ciorapi, adă-mi pantaloni... »
«Nu, nu, lăsați, că noi suntem oameni cinstiți.»
Zic: «Oameni cinstiți la 12 noaptea?»"

***Artemie Diaconescu**, fost deținut politic*

ANCHETE

Instrumentul predilect de intimidare al unui stat care se declara al poporului.

> *„Acești anchetatori, cu o inexistentă pregătire juridică, erau puși să interogheze [...] arestați cu o bogată cultură generală și experiență a vieții, iar în foarte multe cazuri și cu o bogată experiență a vieții clandestine. Astfel că, de la bun început, anchetatorul era puternic handicapat."*
>
> *General **Evghenie Tănase***

ANII '50

Anchetatorii recurgeau frecvent la amenințări, falsificări de documente, bătăi (la tălpi, la organele genitale, lovirea cu saci de nisip), șocuri electrice, privare de somn, înfometare etc.

↑ col. Gheorghe Enoiu (1927–2010).
În timpul anchetelor, se dezbrăca până la brâu
și se acoperea cu un cearșaf, pentru a nu-și păta hainele
cu sângele victimelor.

> *„Fără îndoială, tovarăși, că nici un muncitor, nici un țăran cooperatist... nici un intelectual nu ar admite cuiva să pună în discuție trăinicia și forța socialismului în România. Sigur, nebuni se mai pot găsi și se vor găsi întotdeauna. Dar pentru nebuni societatea noastră socialistă dispune de mijloacele necesare, inclusiv cămașa de forță."*
>
> ***Nicolae Ceaușescu** (1968)*

ANII '70–'80

Metodele violente nu au fost abandonate pe deplin.

● **Alte metode represive utilizate de Securitate**

Securitatea s-a implicat în mod direct în instrumentarea represiunii prin psihiatrie. Disidenții erau închiși în spitale de boli nervoase, unde li se aplica un tratament medicamentos puternic, echivalent torturii.

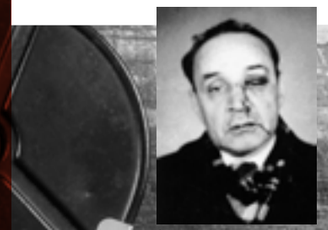

↑ Vasile Paraschiv (1928–2011), disident.
Începând cu 1975 a fost închis în mai multe rânduri
în spitale de psihiatrie, la ordinul Securității.

REȚEAUA INFORMATIVĂ

Informatorii Securității au fost recrutați prin șantaj, prin „cointeresare materială" sau „pe bază de sentimente patriotice".

În anii '50, ofițerii de Securitate au avut de îndeplinit un „plan" în materie de recrutări, accentul punându-se pe numărul de informatori, iar nu pe calitatea informațiilor obținute de la aceștia.

După 1964, odată cu eliberarea deținuților politici, rolul rețelei informative a crescut, „agentura" fiind folosită din plin la supravegherea populației.

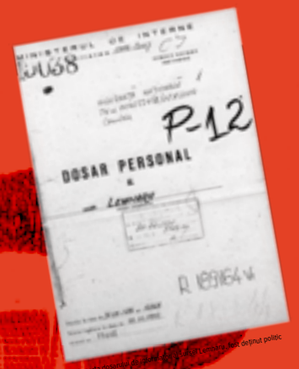

↑ Coperta dosarului de informator al Securității Lembăra, fost deținut politic

Lista persoanelor despre care a oferit informații sursa Radu în perioada 1987–1989. ↓

TEHNICA OPERATIVĂ

Utilizată pentru interceptarea unor discuții sau transmiterea unor informații. Ascultarea telefoanelor celor considerați a fi „ostili" regimului era un fenomen frecvent în anii '70–'80.

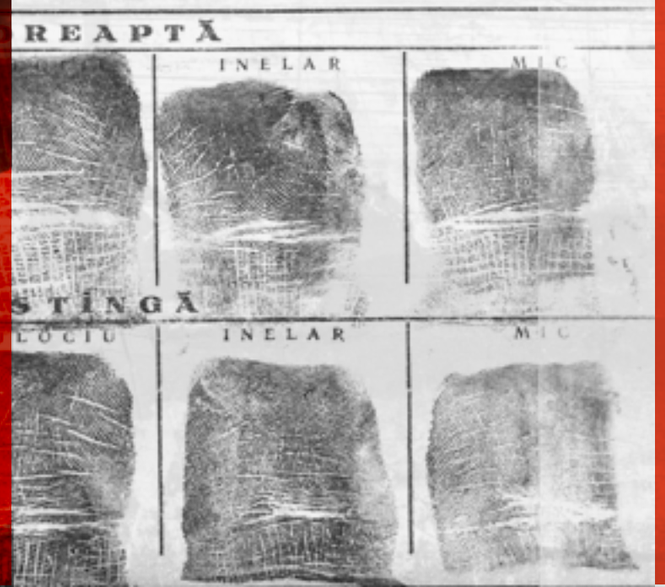

INTERCEPTAREA CORESPONDENȚEI

↑ Ordonanța de interceptare a corespondenței fostului deținut Gheorghe Calciu

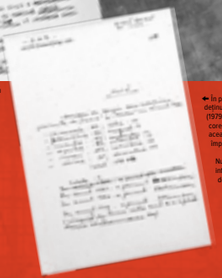

← În perioada în care Calciu a fost deținut sub regimul Ceaușescu (1979-1985), Securitatea bloca toată corespondența familiei, pentru ca aceasta să se simtă singură în lupta împotriva regimului.

Numai între 1979–1982 au fost interceptate aproape 8.000 de scrisori

> *„Toată corespondența era cenzurată."*
>
> *gral.* ***Nicolae Pleșiță***

Nu de puține ori, scrisori sau cărți poștale destinate unor persoane „periculoase" nu mai ajungeau niciodată la destinatar; corespondența cu străinătatea era verificată cu precădere.

FILAJUL

Era acțiunea de observare continuă a activității uneia sau mai multor persoane, cu scopul de a culege toate informațiile necesare reconstituirii activității zilnice a persoanelor în cauză.

↓ Corneliu Coposu, urmărit de Securitate în anii '70–'80

Monica Lovinescu (1923–2008), scriitoare, figură marcantă a exilului românesc, a avut emisiuni săptămânale la Radio Europa Liberă, în care a criticat vehement abuzurile regimului comunist. În 1977, la ordinele Securității, a fost bătută în mod bestial, fiind transportată în comă la spital. ↓

● **Percheziții** – deseori abuzive, se făceau cu scopul de a descoperi „materiale dușmănoase" sau interzise care, în unele cazuri, erau plantate chiar de Securitate pentru a compromite pe cineva.

● **1951:** a fost creată Direcția de Informații Externe, sub supravegherea lui Aleksandr Mihailovici Saharovski, șeful consilierilor sovietici în România pe linie de securitate.

Activitatea DIE a implicat acțiuni de spionaj în străinătate, dezinformare, furt de tehnologie, asasinate, răpiri, trafic de arme etc.

DIE s-a ocupat și de „vânzarea" etnicilor evrei și germani. Un absolvent de facultate „costa" aproximativ 3000 $. Plus comisionul securistului intermediar.

Paul Goma (n. 1935), celebru disident și scriitor român, expulzat în Franța în 1977. În 1980 s-a încercat asasinarea sa cu un colet capcană sub forma cărții de memorii a lui Hrușciov. ↓

Heinz-Günther Hüsch, negociatorul din partea RFG în problema „vânzării" românilor de etnie germană, începând cu 1967. Susține că aproape 200.000 de oameni au făcut obiectul acestor negocieri. ↓

↑ Ion Mihai Pacepa (n. 1928). Gen.-it. Pacepa, locțiitor al șefului DIE, a fugit în 1978 în SUA, unde a furnizat serviciilor de informații detalii despre activitatea spionajului românesc. A fost oficialul cu cel mai înalt grad din blocul estic care a defectat în Vest.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

COLECTIVIZAREA

În urma colectivizării aproape întreaga suprafață agricolă a trecut din proprietatea individuală în proprietatea statului.

Confruntat cu refuzul țăranilor de a renunța la pământ, regimul comunist nu a ezitat să utilizeze forța. Proces complex, colectivizarea s-a desfășurat în perioada 1949–1962, fiind pregătită de reforma agrară din 1945 și de introducerea sistemului cotelor.

PREGĂTIREA TERENULUI

Legea reformei agrare din martie 1945 a expropriat peste 1.400.000 de hectare de la 143.213 proprietari, din care au fost păstrate în proprietatea statului mai bine de 387.000 de hectare, restul terenului fiind distribuit țăranilor cu suprafețe mici. Terenul din proprietatea statului a sporit masiv în 1948, când au fost expropriate alte 940.000 de hectare de la marii proprietari, prizonieri de război și „dușmani ai poporului".

Deși nu a fost considerat în mod strict ca parte a procesului de colectivizare, **sistemul colectărilor sau al cotelor** a pregătit terenul pentru gospodăriile colective, mai ales prin presiunea pusă asupra sătenilor.

ETAPELE

Colectivizarea agriculturii a început imediat după Plenara CC al PMR din 3-5 martie 1949 și s-a desfășurat cu intensitate până la moartea lui Stalin, în 1953.

Ulterior, au fost reduse taxele și unele cote. Au început să apară și contractele plătite. Între 1953 și 1955 țăranii au preferat să se înscrie în **întovărășiri** în detrimentul **colectivelor.**

Această perioadă de relaxare a luat sfârșit odată cu Congresul al II-lea al PMR (decembrie 1955), care a proclamat colectivizarea ca una dintre prioritățile următorului plan cincinal.

ETAPELE

Evenimentele din 1956 din Ungaria au încetinit din nou procesul. În unele zone predominant maghiare din Transilvania, colectivele au fost abandonate. Relaxarea a fost însă de foarte scurtă durată.

În toamna anului 1958, partidul și-a anunțat intenția de a forța încheierea colectivizării până în 1962, cu trei ani mai devreme decât fusese anterior preconizat.

La Plenara CC din aprilie 1962 autoritățile de partid au anunțat triumfătoare finalizarea procesului de colectivizare a agriculturii.

Oficial, numai 3,5% din terenul arabil nu fusese colectivizat, dar, în realitate, multe familii nu semnaseră actul de înscriere. Rebeliunile au continuat în 1963 și 1964, când țăranii încercau să se retragă din colective.

REZISTENȚĂ ȘI REPRESIUNE

Mărimea terenului (hectare)	% din totalul gospodăriilor	% din totalul cotelor livrate
0,5–3 ha (țărani săraci)	52 %	9 %
4–10 ha (țărani mijlocași)	35 %	59 %
11–20 ha (țărani înstăriți și chiaburi)	2,4 %	24 %
> 20 ha (chiaburi)	0,5 %	8 %

Tabel cu privire la mărimea terenului, procentul de gospodării de dimensiunea respectivă și procentul contribuției prin sistemul de cote. Evoluția diverselor tipuri de proprietate în agricultură, exprimată în procente.

REZISTENȚĂ ȘI REPRESIUNE

REZISTENȚĂ ȘI REPRESIUNE

Rezistența populației s-a dovedit mult peste nivelul așteptărilor. Între 1950 și 1954, 4.865 de țărani au fost încadrați în colonii și unități de muncă.

Au existat și numeroase răscoale țărănești și mișcări de revoltă, când Securitatea și Miliția au intervenit în mod violent: au rănit, au omorât, au arestat și au deportat foarte mulți oameni.

Răscoale împotriva colectivizării au avut loc în Botoșani, Dorohoi, Rădăuți, Suceava, Bihor, Arad, Sălaj, Brașov și Târnava Mare, Vlașca, Ilfov, Ialomița, Cluj, Gorj, Mehedinți, Olt, Dolj, Teleorman.

DICȚIONAR DE TERMENI

GAS – Gospodăriile Agricole de Stat, create prin reforma agrară din martie 1945, după un model sovietic; terenul era proprietate a statului, iar muncitorii primeau salariu

GAC – Gospodăriile Agricole Colective, create după Plenara CC din 3-5 martie 1949. Gospodăriile colective constau în multe parcele mărunte obținute de la țărani și comasate într-un fond comun. Proprietar nu era statul, ci numai membrii colectivului respectiv, iar muncitorii și membrii gospodăriei primeau bani și produse, în funcție de productivitatea agricolă a GAC-ului

SMA – Stațiunile pentru Mecanizare a Agriculturii, create în 1946, deținea tot inventarul de mașini agricole. În contextul în care era interzisă utilizarea mașinilor agricole de către particulari fără autorizație, SMA-urile erau un mijloc de constrângere pentru înscrierea în GAC

SMT – Stațiunile de Mașini agricole și Tractoare, create în octombrie 1948, înlocuind SMA-urile

Întovărășiri – sistem creat în 1951, ce presupunea munca în comun a pământului, în care țăranul își păstra calitatea de proprietar

Chiabur – echivalentul în limba română al termenului rusesc *kulak*, însemnând „țăran bogat" sau „țăran înstărit". Erau considerate gospodării ale chiaburilor cele care foloseau munca salariată a unuia sau mai multor muncitori permanenți sau sezonieri mai mult de 30 de zile pe an, dar și cele care aveau mijloace, în special de natură comercială, prin care obțineau profit

Țăran sărac – țăran care era obligat să muncească pe pământul altui sătean pentru a supraviețui

Țăran mijlocaș – categorie intermediară, foarte greu de definit precis, între chiabur și țăran sărac

Reforma agrară – reformă pusă în practică în martie 1945, cu scopul de a obține sprijinul țărănimii pentru guvernul condus de Petru Groza. Aceasta a presupus exproprierea marilor proprietari agricoli și distribuirea pământului, în cea mai mare parte, către țărani

Sistemul cotelor – sistem introdus încă din 1946, care presupunea obligația țăranilor de a preda statului o parte din recolte la un preț stabilit, fără a se ține cont de regulile pieței. Cantitatea predată era determinată de producția medie la hectar și de suprafața terenului arabil deținut de agricultor. Nepredarea cotelor era infracțiune și se pedepsea prin lege.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

FENOMENUL PITEŞTI

Fenomenul Piteşti a însemnat distrugerea fizică şi morală a tinerilor închişi în penitenciarele comuniste prin combinarea celor mai crude şi inumane metode de tortură fizică şi psihică, aplicate de către alţi colegi deţinuţi, sub directa supraveghere a Securităţii.

Noiembrie **1949** – Decembrie **1951**

Circa

1.000

de deținuți torturați

Aproximativ **40** de morți **2** sinucideri

PRELIMINARII

Suceava fără violență
iulie **1948** – noiembrie **1949**

Târgșor fără violență
august **1949** – noiembrie **1950**

CENTRE DE **TORTURĂ:**

Piteşti
noiembrie **1949** – mai **1951**

Gherla
iunie **1950** – decembrie **1951**

Peninsula
iunie **1950** – iulie **1951**

Târgu Ocna
mai **1950** – mai **1951**

ETAPELE

– **primirea călduroasă** a victimelor în celulă, discuții amicale	o zi → 2-3 săptămâni
– declanşarea violenţelor din senin	
– **tortura neîntreruptă** (la comun şi individual)	o săptămână → 5-6 luni
– **demascarea** (interioară şi exterioară)	câteva zile → câteva săptămâni
– **obligaţia** de a deveni informator/planton/agresor	

Fenomenul Piteşti, „cea mai teribilă barbarie a lumii contemporane"

***Alexandr Soljeniţîn,** laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1970*

TORTURI FIZICE

În afară de chinurile fizice (sute de flotări şi genuflexiuni, zile întregi de stat în diverse poziţii incomode, loviturі la faţă, tălpi, fese, organe, toate în condiţiile în care deţinuţii erau subnutriţi cronic), victimele erau obligate să îşi renege public familia, prietenii, credinţa şi simbolurile religioase, modelele etice din libertate.

În plus, victimelor li se cereau informaţii despre activitatea anticomunistă dinainte de arestare.
Aceste informaţii erau folosite de Securitate pentru a opera alte reţineri. Majoritatea deţinuţilor erau obligaţi, în ultima etapă a „experimentului", să se compromită decisiv prin participarea la bătăi.

„Una dintre cele mai cumplite experienţe de dezumanizare pe care le-a cunoscut epoca noastră"

François Furet,
membru al Academiei Franceze

TORTURI FIZICE

„Unul dintre cele mai sinistre cazuri l-a constituit schingiuirea deţinuţilor de origine maghiară Drohobeczky Attila Anton şi Hájek Zoltán la camera 101 (în Gherla – n.n.). Şirul de torturi la care cei doi au fost supuşi pe tot parcursul verii este interminabil: ţinuţi în poziţie fixă, legaţi la ochi şi gură, bătuţi la tălpi şi la fund, loviţi cu pumnul în piept sau în spate, plesniţi cu o coadă de bici peste mâini, ţinuţi într-un picior mai multe nopţi. Vichente Murărescu i-a pus bucăţi de lemn între degetele de la mâini şi picioare lui Drohobeczky şi apoi i le-a strâns ca într-o menghină.

Drohobeczky a fost obligat să-şi mănânce fecalele, să înghită mâncare fierbinte (care i-a provocat arsuri), să bea urina lui Hájek (forţat să mictioneze în gura lui), să îi mănânce voma; i-au fixat un picior de pat în gură, pe care îl loveau cu un altul, până când i-au rupt un dinte. În plus, a fost supus tehnicii de tortură „picătura chinezească" şi i s-a smuls părul de către acelaşi Murărescu. Hájek a fost ars cu ţigara, înţepat cu un ac în fund şi pus să stea cu un băţ murdărit de excremente în gură timp de o noapte. Toate aceste chinuri au durat două săptămâni."

Alin Mureşan,
Piteşti. Cronica unei sinucideri asistate

EUGEN ŢURCANU

Securitatea a recrutat în prima fază un grup de 5-6 condamnaţi, conduşi de studentul la Drept Eugen Ţurcanu, care ulterior au obligat prin schingiuiri şi alţi tineri să li se alăture în cadrul comitetelor de tortură. Cu toate că devenise comunist după terminarea războiului, Ţurcanu a fost arestat pentru că a participat la o şedinţă legionară în 1948, deşi acolo s-a certat cu foştii săi colegi.

La Piteşti a participat direct la torturarea sau coordonarea torturii câtorva sute de deţinuţi, fiind responsabil direct pentru moartea unora dintre ei. La procesul din 1954 a fost singurul care a susţinut până la final că acţiunea a fost în folosul regimului comunist, dar a fost condamnat la moarte şi executat.

PROCESELE

Toate torturile se desfăşurau exclusiv în celule, între deţinuţi, ca să dea impresia neimplicării administraţiei şi Securităţii. Faptul a fost speculat de către comunişti atunci când au înscenat trei procese legate de Piteşti.

1954
PROCESUL **EUGEN ŢURCANU**
22 de deţinuţi condamnaţi la moarte
17 executaţi

1957
PROCESUL **TUDOR SEPEANU**
7 membri ai administraţiei comuniste
pedepse între 5 şi 8 ani

1957
PROCESUL **VALERIU NEGULESCU**
8 studenţi cu roluri minore, majoritatea victime
pedepse între 15 ani şi condamnarea la moarte

Sporirea natalității promovată de regimul Ceaușescu a reprezentat obiectivul principal al politicii demografice, marcând viața cotidiană a românilor pe parcursul a 23 de ani.

Pornită ca o inițiativă a specialiștilor din Ministerul Sănătății menită să preîntâmpine efectele medicale ale întreruperilor de sarcină și să rezolve problema accentuatei scăderi demografice, aceasta s-a transformat, prin implicarea factorului politic, într-o politică pronatalistă restrictivă.

Astfel, au fost eliminate majoritatea elementelor de stimulare socio-economică a natalității și au fost introduse măsuri precum: limitarea întreruperilor de sarcină, impozitul pentru persoanele fără copii și limitarea numărului divorțurilor.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

POLITICA DEMOGRAFICĂ

DECRETUL **770/1966**

Decretul 770/01.10.1966, care restricționa sever accesul la întreruperea cursului sarcinii, a reprezentat elementul central al întregii politici demografice, care poate fi împărțită în trei etape: 1966–1972, 1973–1985 și 1986–1989.

Dacă în 1966 decizia politică de interzicere a întreruperilor de sarcină a fost determinată de necesitatea stopării tendinței descendente a natalității, începând cu anii 1973–1974 factorul ideologic a câștigat tot mai mult teren: femeia era privită ca mamă, soție, muncitoare, model aplicat de Stalin în Uniunea Sovietică încă din 1936.

Perioada 1984–1989 poate fi considerată **cea mai restrictivă** etapă a politicii pronataliste, prin înăsprirea legislației antiavort, precum și prin întărirea mecanismului de supraveghere și control asupra populației. Este cea mai dramatică perioadă, prin prisma victimelor directe și indirecte, a deceselor materne și infantile, a creșterii numărului de copii nedoriți și abandonați în orfelinate ori născuți cu malformații, a bolilor ereditare, a răspândirii SIDA în rândul copiilor instituționalizați și, nu în ultimul rând, a traumelor fizice și psihice ale femeilor. Sfârșitul regimului comunist a scos la iveală toate aceste probleme.

INSTITUȚII

Dimensiunea „represivă" a politicii pronataliste este reflectată, în primul rând, de implicarea Ministerului de Interne, a Ministerului Justiției și Procuraturii, instituții esențiale în procesul de supraveghere, constrângere și control. Miliția și Securitatea erau implicate activ nu doar în depistarea infracțiunilor de avort, ci și în controlul mijloacelor contraceptive, în participarea la controale ginecologice periodice, în culegerea de informații prin metode speciale, în supravegherea potențialilor infractori (personal medical, activ sau pensionat, femei cu antecedente de avort provocat, tineri care în decurs de 2 ani de la căsătorie nu aveau copii etc.).

Măsura interzicerii avortului, departe de a stimula natalitatea, a reprezentat un veritabil mecanism de constrângere și control exercitat de statul comunist, prin intermediul unui cadru legislativ represiv și al unor instituții ce devin instrumente ale experimentului demografic.

CONSECINȚE

Mortalitatea maternă reprezintă poate cel mai dramatic și direct efect al limitării drastice a întreruperilor de sarcină și, totodată, cel mai important element de contestare a politicii demografice ceaușiste. Există o legătură directă între limitarea întreruperilor de sarcină și mortalitatea maternă.

Dacă în 1965 numărul deceselor materne prin avort era de 47, acesta se triplează în numai doi ani, maximul fiind atins în 1989, moment în care evidențele înregistrează 545 decese. În aceeași măsură, sfârșitul politicii antiavort aduce o scădere a numărului de decese la 181 în 1990 și la mai puțin de 100 în 1992.

Între 1967 și 1989 în România s-au înregistrat 12.344 decese în rândul femeilor însărcinate, dintre care 9.340 prin avort și 3.004 prin risc obstetrical.

Mortalitatea maternă în România în jurul anului 1990
(cifre raportate la 100.000 de născuți vii)

Sursa: M.S.-C.C.S.S., Starea de sănătate a României în context european, în dinamica anilor 1960–1992 și previziunile până în 2025, 1993, p. 21.

„Numita B.A. de 35 de ani s-a prezentat la dispensarul medical din Zalău în data de 11 ianuarie 1987 cu diagnosticul de iminență de avort. Tratamentul prescris a urmărit temporizarea avortului cu scopul de a obține de la pacientă declarații cu privire la manevrele avortive. Deși starea de sănătate a pacientei s-a agravat, fătul avea expulzat un antebrat și existau motive pentru o intervenție chirurgicală, aceasta nu s-a efectuat, întrucât pacienta nu a relatat nimic la ceea ce i se imputa. După internare nu s-au solicitat investigații clinice de laborator pentru a stabili evoluția stării de sănătate a pacientei până pe data de 14.01.1987. În repetate rânduri pacienta a fost amenințată că nu se va interveni pentru ameliorarea stării de sănătate dacă nu va recunoaște modul în care și-ar fi provocat avortul și eventualii complici. Din datele pe care le deținem nu există indicii pentru un avort provocat, mai ales în condițiile în care, în luna a doua de sarcină, s-a prezentat la dispensarul medical din comuna Agriș, unde a fost luată în evidență. În ziua de 14.01.1987 orele 15, în timpul intervenției chirurgicale executată tardiv, pacienta a decedat. Din verificările efectuate rezultă că o intervenție efectuată în prima sau a doua zi de spitalizare făcea ca viața pacientei să fie salvată cu riscuri minime. Menționăm că pacienta era mamă a patru copii, avea în întreținere pe tatăl său paralizat și pe soț cu semi-paralizie de mai mulți ani."

Sursa: *A.C.N.S.A.S., fond Documentor, dosar 8570 vol.3, f.111.*

ABANDONUL COPIILOR

Alte consecințe directe ale politicii demografice au fost creșterea impresionantă a abandonului copiilor și supraaglomerarea instituțiilor de ocrotire a minorului.

La nivel european, România avea în anii 1989–1990 cea mai mare rată a copiilor instituționalizați, 2,4% dintre copiii de până la 16 ani, aproape dublu sau triplu față de statele vecine. În același timp a avut loc apariția unei realități pe care regimul a încercat să o ascundă, aceea a copiilor deficienți nerecuperabili.

Ei sunt „rebuturile" de care statul comunist încerca să scape prin izolarea în cămine din mediul rural, departe de orașe. Supunerea la un regim de înfometare, la care se adăugau lipsa asistenței medicale, a condițiilor minime de igienă și neglijența personalului de supraveghere, ducea de cele mai multe ori la eliminare fizică.

CONTRACEPȚIA

Conceptul de educație sexuală, promovat prin diverse lucrări, studii și broșuri educativ-propagandistice, a devenit sinonim cu cel de educație pronatalistă. Aceasta nu era bazată pe respectul vieții, ci exprima nevoia de cantitate a statului devenit „proprietar" al oamenilor.

Referirile la contracepție și practici contraceptive erau minime, iar atunci când apăreau accentul cădea în permanență asupra efectelor negative.

Restricționarea accesului la mijloacele de contracepție modernă, atât *de facto* (prin lipsa acestor mijloace de pe piața românească și prin inexistența educației sexuale), cât și *de jure*, prin interzicerea sterilizării chirurgicale, a utilizării steriletelor, a prescrierilor de rețete anticoncepționale și prin limitarea nașterilor prin cezariană, a accentuat gravitatea urmărilor legislației antiavort.

GLORIFICAREA MATERNITĂȚII

Răsplătirea simbolică a maternității prin ordine și medalii a devenit, în anii regimului Ceaușescu, o componentă esențială a propagandei pronataliste.

Instituirea titlului de onoare de „Mamă Eroină", a ordinului „Mamă Eroină", a ordinului „Gloria Maternă" și a „Medaliei Maternității" a fost, în fapt, o preluare a modelului similar stalinist al anilor '30.

DECORAȚII ȘI CRITERII DE ACORDARE INSTITUITE PRIN **DECRETUL 195/1951**

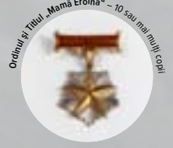

GLORIFICAREA MATERNITĂȚII

Politica externă a României a evoluat de la o completă subordonare față de Uniunea Sovietică, după sfârșitul războiului, la o relativă independență, spre finalul regimului.

Abordarea diplomatică a fost influențată decisiv de personalitatea și maniera de lucru ale celor doi lideri comuniști de la București: Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

POLITICA EXTERNĂ

REGIMUL LUI **Gheorghe Gheorghiu-Dej** (1948–1965)

În primii ani, politica externă a României comuniste a fost complet subordonată intereselor Uniunii Sovietice.

Orice inițiativă autonomă a fost exclusă, iar contactele diplomatice în afara blocului comunist s-au rezumat la simpla existență a reprezentanțelor diplomatice. O abordare mai curajoasă s-a dezvoltat începând cu 1954, pe fondul destalinizării.

Treptat, deși a rămas fidelă aliaților din cadrul blocului, România s-a desprins de sub influența totală a Uniunii Sovietice, mai ales datorită stabilității regimului, încercând să-și dezvolte un „drum propriu" bazat pe „interesul național".

Anevoiosul traseu al parțialei desprinderi a fost marcat de câteva evenimente politice importante. Începând cu Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală cu URSS și terminând cu Declarația din aprilie 1964, România a străbătut distanța de la obediența totală la afirmarea tot mai îndrăzneață a unei independențe sporite.

1948

Se semnează Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală cu URSS. Având o valabilitate de 20 de ani, acesta obligă Bucureștiul la dependență diplomatică față de Moscova.

1954

Se desființează societățile mixte româno-sovietice, Sovromurile.

REGIMUL LUI **Gheorghe Gheorghiu-Dej** (1948–1965)

1957

În cadrul unei ședințe a Prezidiului Consiliului de Miniștri, ministrul de externe, Grigore Preoteasa, transmite decizia Biroului Politic conform căreia politica externă a României urma să devină una activă.

1958

Trupele sovietice se retrag din România.

REGIMUL LUI **Gheorghe Gheorghiu-Dej** (1948–1965)

1962

Criza rachetelor din Cuba.
România dezaprobă poziția Uniunii Sovietice.

1964

Pe fondul conflictului chino–sovietic, România își manifestă deschiderea față de China. Ulterior, respinge public planul Valev, care impunea României o dezvoltare economică preponderent agrară. Declarația PMR din aprilie, prin care Bucureștiul reclamă necesitatea unei căi românești, confirmă noua abordare aleasă de regim.

REGIMUL LUI
Nicolae Ceauşescu (1965–1989)

Începând cu 1965, România practică o politică externă „originală", din ce în ce mai personalizată, propaganda oficială promovând identificarea lui Nicolae Ceauşescu cu statul.

Încercând să-şi construiască o identitate specială în cadrul blocului comunist, Ceauşescu începe o campanie fără precedent, stabilind relaţii diplomatice şi economice cu peste o sută de state, indiferent de sistemul politic care le guvernează.

Îmbrăţişând sloganuri precum „lupta contra imperialismului şi a colonialismului", „neamestecul în treburile interne" sau „abandonarea folosirii forţei în relaţiile dintre state" şi pozând în rolul de „răzvrătit" al blocului comunist, conducătorul comunist de la Bucureşti aspiră la poziţia de lider cu prestigiu global şi la aceea de mediator.

Asemenea aspiraţii îl orientează către stabilirea şi consolidarea relaţiilor cu state din America Latină, Asia şi Africa. Primeşte, în schimb, de la occidentali credite şi tehnologie. În realitate, România sondează limitele, însă fără intenţia de a le depăşi vreodată.

În final, paradoxal, apucând pe drumul deschis de Gheorghiu-Dej, Ceauşescu parcurge calea inversă şi închide cercul, ajungând în anii '80 cel mai neinteresant, anacronic şi perimat lider politic, într-un stat cu o economie falimentară şi cu o populaţie pauperizată.

1967

România stabileşte relaţii diplomatice cu RFG şi Spania; refuză ruperea relaţiilor cu Israelul.

1968

Charles de Gaulle vizitează România. Nicolae Ceauşescu condamnă invadarea Cehoslovaciei de către trupe ale Organizaţiei Tratatului de la Varşovia.

REGIMUL LUI
Nicolae Ceauşescu (1965–1989)

1972

Soţii Ceauşescu întreprind primul „turneu diplomatic" în mai multe ţări africane: Algeria, Republica Centrafricană, Congo, Zair, Zambia, Tanzania, Sudan şi Egipt.

1969

Richard Nixon vizitează România.

1973

Nicolae Ceauşescu este primit de papa Paul VI. Ulterior vizitează Cuba, Costa Rica, Venezuela, Columbia, Ecuador şi Peru.

REGIMUL LUI
Nicolae Ceauşescu (1965–1989)

1975

România obţine din partea SUA clauza naţiunii celei mai favorizate şi devine semnatară a Actului Final de la Helsinki.

1978

Nicolae Ceauşescu întreprinde vizite oficiale în SUA şi Marea Britanie.

1980

România devine primul stat al lagărului comunist care încheie un acord comercial cu CEE.

REGIMUL LUI
Nicolae Ceauşescu (1965–1989)

1982

Nicolae Ceauşescu ia decizia rambursării datoriei externe.

1987

Mihail Gorbaciov vizitează România.

1988

SUA retrage României clauza naţiunii celei mai favorizate.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

ANII '70–'80

ECONOMIA ROMÂNIEI

Până la finalul anilor '70, România a cunoscut o creștere economică relativ constantă, care însă nu a reușit să reducă decalajul față de media europeană.

Anii '80 au reprezentat criza profundă a economiei și eșecul modelului promovat de regimul comunist.

Motivele au fost multiple: criza internațională a petrolului, costul ridicat al importului sau dezvoltarea unei industrii energofage.

Totuși, una dintre principalele cauze ale eșecului economic au fost investițiile nerentabile. Acestea erau dictate de cerințe ideologice și decizii politice, ignorând de cele mai multe ori oportunitatea, randamentul final și resursele disponibile.

> *„La serviciu sunt 9–10 grade Celsius, e îngrozitor de frig, sunt sportiv, sunt călit, m-am îmbrăcat gros, dar după opt ore de stat în atmosfera de cavou de la birou și din atelier tremur efectiv de frig.*
>
> *Toți sunt înfofoliți, lucrează cu paltoanele pe ei, cu căciuli, cu mănuși... la planșetă, în proiectare. E o mizerie de neînchipuit pentru orice țară civilizată. De 5 zile caloriferele sunt reci, fără vlagă, în fiecare zi aerul din cameră e tot mai înghețat."*
>
> *(arh. **Gheorghe Leahu**, 6 februarie 1986)*

Declinul economiei a fost accentuat de decizia luată la începutul anilor '80 de către Nicolae Ceaușescu, de a plăti în totalitate datoria externă a României. Prin urmare, produsele străine au dispărut în mare măsură de pe piața românească, iar o parte semnificativă a producției autohtone era destinată exclusiv exportului.

În paralel, regimul comunist continua să investească în proiecte de anvergură precum canalele Dunăre–Marea Neagră și Dunăre–București sau Centrul Civic din capitală. Invocând nevoia de a realiza economii, Nicolae Ceaușescu a decis impunerea unor întreruperi sistematice ale energiei electrice și ale căldurii distribuite prin sistemul centralizat de termoficare către populație.

În consecință, nivelul de trai și calitatea vieții s-au deteriorat accentuat până în 1989.

ECONOMIA ROMÂNIEI

> *„Câteodată trebuia neapărat să merg la cozi (la ouă și brânză sau la carne), pentru că nu aveam cu cine rămâne acasă, fiecare dintre bunici mergând la câte o coadă. Ei se duceau acolo de pe la 2-3 noaptea, dimineața la 8-9 își lăsau rând, veneau acasă să-și ia nepoții (...) și ne întorceam cu toții la coadă."*
>
> *(**Bucureștenii și anii '80**, p. 102)*

În 1984 a fost adoptat programul de „alimentație științifică" a populației, pe baza căruia se raționaliza distribuirea de alimente și se instituiau cartele pentru unele produse de bază.

Rafturile magazinelor s-au golit, iar procurarea alimentelor și a produselor de bază (de la ouă și ulei până la hârtie igienică) era o provocare cotidiană.

În mediul urban, oamenii formau cozi și așteptau ore în șir, chiar dacă uneori nu știau exact când și ce se va pune în vânzare.

Alternativa o reprezenta „piața neagră" a cunoștințelor și relațiilor care lucrau în domeniul distribuției și alimentației și care erau dispuse să vândă marfa în afara cadrului legal.

URBANIZAREA

Urbanizarea a fost unul dintre efectele imediate ale industrializării forțate promovate de regimul comunist. De la circa 20% locuitori în mediul urban la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în 1989, procentul populației care locuia în orașe a crescut la aproximativ 53%.

Principalul factor de creștere al populației urbane l-a constituit migrația din mediul rural. Noile generații de locuitori ai orașelor erau atrase de condițiile locative, precum și de serviciile culturale și sociale.

Pe termen lung, procesul de urbanizare a dus la depopularea satelor și la îmbătrânirea populației din mediul rural.

De asemenea, comunitățile urbane nu au putut absorbi afluxul din mediul rural, astfel că în cartierele ridicate în anii '70–'80 a apărut un stil de locuire hibrid, între citadin și sătesc.

SISTEMATIZAREA

Cu toate că distrugerea patrimoniului vechi începuse la sfârșitul anilor '50, abia în 1974 a fost promulgată Legea Sistematizării Orașelor și Satelor. Aceasta deschidea drumul demolărilor de mari proporții care aveau să ducă la transformarea radicală a orașelor din România.

Cutremurul din 4 martie 1977 a fost pretextul folosit de Nicolae Ceaușescu pentru a elimina vechea arhitectură „burgheză" a orașelor și a o înlocui cu construcții standardizate. Noua arhitectură urma să fie o dovadă a puterii economice a regimului comunist.

„Dacă demolăm tot, Bucureștiul va fi frumos."

***(Nicolae Ceaușescu**, 30 martie 1977)*

De asemenea, sistematizarea a vizat și transformarea radicală a spațiului rural. Din 13.123 de sate, urmau să dispară între 6000 și 7000, iar restul să fie reconstruite. Populația din mediul rural urma să nu mai locuiască în case, ci în blocuri nou ridicate.

CULTUL PERSONALITĂȚII

Condamnarea invaziei conduse de URSS în Cehoslovacia în august 1968 i-a adus lui Nicolae Ceaușescu apogeul popularității. Momentul a reprezentat însă și punctul de plecare în construirea cultului personalității liderului comunist.

Acest proces a cunoscut o amplificare substanțială după vizita din Coreea de Nord, în 1971. Cu toate că inițial cultul personalității îl viza numai pe Nicolae Ceaușescu, de la mijlocul anilor '70 acestuia i s-a alăturat și soția sa.

Liderul comunist era portretizat drept „geniu al Carpaților", continuatorul direct al voievozilor români și luptător pentru independența României și pentru pacea globală. În schimb, Elena Ceaușescu era portretizată drept „mamă a națiunii".

Cultul personalității s-a reflectat în toate aspectele propagandistice: de la articole, picturi și poezii până la numere întregi de publicații dedicate cuplului dictatorial sau manifestații cu zeci de mii de participanți pe Stadionul Național din București.

„Și pentru astea, deci, l-am ales noi iară
pe Ceaușescu-al nostru, iubit conducător,
pentru a fi puternici, stăpâni la noi în țară,
spre a zidi sub soare un falnic viitor.
Și-alăturea de dânsul, tovarăș și soție
se află-n cinstea țării un chip frumos și blând,
ea azi întruchipează noblețea pururi vie
a marilor românce născute pe pământ."

***(C.V. Tudor** – Uróri de iarnă, 1980)*

CULTURA

Dacă primii ani ai regimului Ceaușescu au fost definiți de un relativ „dezghеț" ideologic, în 1971 liderul comunist prezenta așa-numitele „Teze din iulie". Documentul marca o întoarcere la canoanele realismului socialist, în care ideologia era preferată valorii estetice. Cenzura avea să se acutizeze pe toate palierele culturale și artistice.

La noua direcție se adăugau cultul personalității și naționalismul folosit ca mijloc de legitimare a puterii comuniste și a figurii liderului comunist. Astfel, Nicolae Ceaușescu devenea punctul cel mai înalt al „istoriei gloriose" a românilor, marcată permanent de lupta pentru unitate și independență.

Au existat și fenomene culturale de masă, precum Cântarea României (o formă de promovare prin vulgarizare a culturii populare) și Cenaclul Flacăra. Acesta din urmă avea rolul de a prelua influențele vestice și a le subordona cerințelor ideologice, eliminând astfel pericolul contraculturii occidentale.

Chiar dacă au existat inițiative cultural-artistice care căutau să eludeze presiunea ideologică, precum formația rock Phoenix ori grupul de poeți optzeciști reprezentați de Mircea Cărtărescu, influența lor la nivelul societății românești a fost minimală.

REPRESIUNEA PRIN PSIHIATRIE

„Oare ar mai putea cineva să gândească că în România ar fi posibil să se găsească forțe sociale în stare să pună în pericol orânduirea noastră socialistă? (...) Sigur, nebuni se mai pot găsi (...). Dar pentru nebuni societatea noastră socialistă dispune de mijloace necesare, inclusiv cămăși de forță."

(Nicolae Ceaușescu, 1969)

Cu toate că, oficial, în perioada Ceaușescu nu au existat deținuți politici în România, până în decembrie 1989 au fost persoane încarcerate pentru acțiuni anticomuniste. Numărul lor era redus, iar majoritatea erau întemnițați la penitenciarul Aiud.

În alte cazuri, cei care se manifestau împotriva regimului comunist erau declarați bolnavi psihic și internați cu forța în spitale și centre psihiatrice. În colaborare cu unii medici de specialitate, Securitatea utiliza psihiatria ca pe o formă de eliminare a oricăror voci contestatare.

Cei arestați erau obligați să ingurgiteze medicamente împotriva unor afecțiuni fictive, tratamentul având efecte medicale pe termen lung.

Din cauza insuficienței documentelor oficiale, cât și a mărturiilor directe (ale foștilor deținuți aflați sub efectele suferinței îndurate, dar și ale majorității doctorilor care au participat la acțiuni), represiunea prin psihiatrie rămâne și astăzi un aspect neclar al perioadei Ceaușescu.

COMUNISMUL ÎN ROMÂNIA

EVENIMENTELE DIN DECEMBRIE 1989

În decembrie 1989 s-a consumat o conjunctură internațională aparte. Aceasta a fost dominată de dorința Moscovei de a reforma sistemul politic comunist pe fondul unor importante nemulțumiri interne, acumulate latent de-a lungul anilor '80.

În România, în ciuda condițiilor de trai din ce în ce mai proaste, conceptele reformiste emise de Mihail Gorbaciov (*perestroika* și *glasnost*) nu au avut niciun ecou oficial.

CRONOLOGIA EVENIMENTELOR **TIMIȘOARA**

Primele semne ale nemulțumirilor s-au manifestat în noaptea de 10 spre 11 decembrie 1989. Pe străzile din Timișoara și Iași apar manifeste cu lozinci anticeaușiste și împotriva regimului: „Jos dictatorul!", „Jos tirania ceaușistă!", „Moarte dictatorului!".

16 DECEMBRIE

Revolta izbucnită în fața locuinței pastorului reformat Tőkes Laszlo s-a transformat treptat într-un protest împotriva condițiilor de trai și apoi împotriva regimului. Forțele de ordine (mai ales Miliția) au folosit gaze lacrimogene și jeturi de apă pentru a dispersa manifestanții.

CRONOLOGIA EVENIMENTELOR **TIMIȘOARA**

17 DECEMBRIE

Armata a ieșit pe străzi de dimineață pentru a calma situația, dar după orele prânzului manifestanții au devastat sediul Comitetului Județean de Partid.

După ședința Comitetului Politic Executiv de la București, Armata a pornit represiunea și în noaptea de 17 decembrie au murit 59 de oameni și au fost răniți alți 185.

CRONOLOGIA EVENIMENTELOR **TIMIȘOARA**

18 DECEMBRIE

În timp ce Nicolae Ceaușescu se afla în vizită la Teheran, la Timișoara s-au înregistrat alți 8 morți și 23 de răniți. În după-masa aceleiași zile, Elena Ceaușescu, Emil Bobu și Tudor Postelnicu au decis acoperirea urmelor represiunii prin incinerarea cadavrelor.

40 de trupuri au fost transportate la București și arse pe 20 decembrie, iar cenușa lor a fost aruncată într-o gură de canal din Popești-Leordeni.

20 DECEMBRIE

Greva generală din Timișoara s-a declanșat pe 20 decembrie, când 4.000-5.000 de oameni de la principalele întreprinderi din oraș au ieșit în stradă, nemulțumiți de represiune și de furtul cadavrelor.

După ce manifestanții au ajuns în centru, mulțimea strânsă număra deja peste 40.000 de oameni, iar revendicările lor s-au îndepărtat complet de zona socială, cerându-se identificarea și tragerea la răspundere a vinovaților pentru represiune.

CRONOLOGIA EVENIMENTELOR **BUCUREȘTI**

21 DECEMBRIE

Mitingul din fața Comitetului Central, în care Ceaușescu a promis creșterea salariilor, a fost întrerupt de o busculadă generală, creată în urma unor zgomote similare exploziei a două petarde. După dispersarea mitingului, s-au creat două grupuri de manifestanți, la Sala Dalles și la Piața Romană, ulterior apărând și un al treilea, în Piața Universității. Miliția a operat peste 150 de arestări doar la orele prânzului.

Primii morți au apărut în zona Sălii Dalles, când un autocamion militar a intrat în viteză în mulțime, omorând 8 oameni și rănind alți 13, inclusiv dintre forțele de ordine: șoferul autocamionului fusese lovit de o piatră în tâmplă și a căzut cu capul pe volan, apăsând accelerația. Între timp, ministrul Apărării, generalul Vasile Milea, dăduse ordin de împrăștiere a manifestanților.

La miezul nopții, baricada realizată lângă Hotelul Intercontinental a fost distrusă prin forță armată, în urma intervenției murind 48 de persoane.

CRONOLOGIA EVENIMENTELOR **BUCUREȘTI**

22 DECEMBRIE

Vasile Milea s-a sinucis, Ceaușescu învinuindu-l ulterior de trădare. La scurtă vreme, ministerele de forță au început să se îndepărteze de Nicolae Ceaușescu și nu au mai executat ordinele de represiune. Până la ora 12, unii participanți la miting au intrat în sediul Comitetului Central al Partidului, iar câteva minute mai târziu Nicolae și Elena Ceaușescu au părăsit clădirea cu ajutorul unui elicopter.

CRONOLOGIA EVENIMENTELOR **BUCUREȘTI**

25 DECEMBRIE

A avut loc judecarea soților Ceaușescu la garnizoana militară din Târgoviște de către un Tribunal Militar Excepțional. În urma condamnării la moarte, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost executați la ora 14:50.

VICTIME

Evenimente sângeroase au avut loc și în alte orașe ale țării, mai ales în Arad, Brăila, Brașov, Cluj-Napoca, Constanța, Sibiu.

1104
morți și 3321 răniți

Înainte de fuga soților Ceaușescu: 126 morți și 1107 răniți
După fuga soților Ceaușescu: 978 morți și 2214 răniți